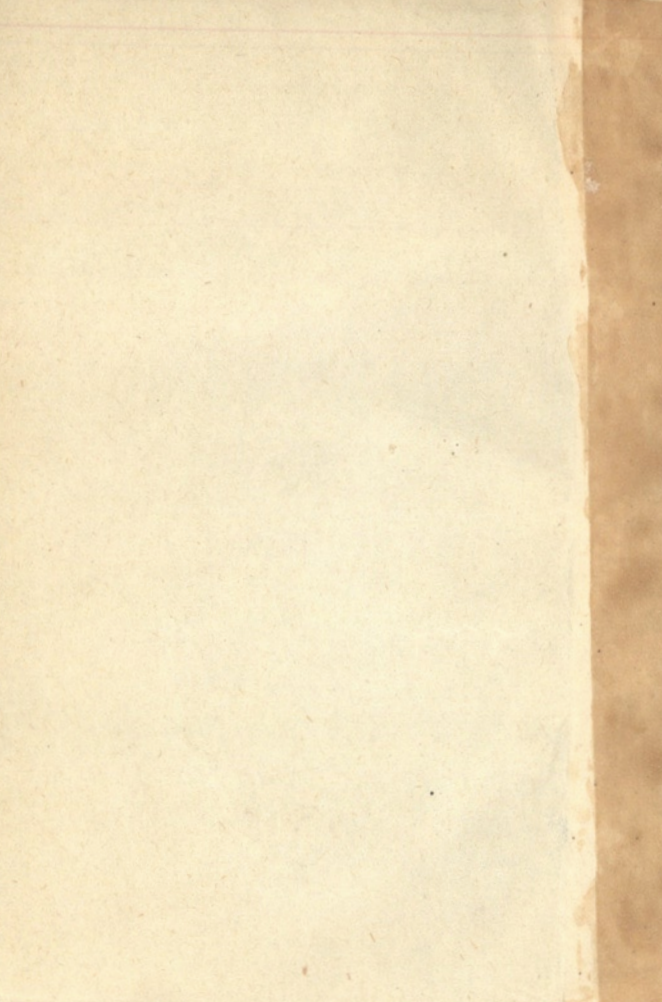

398

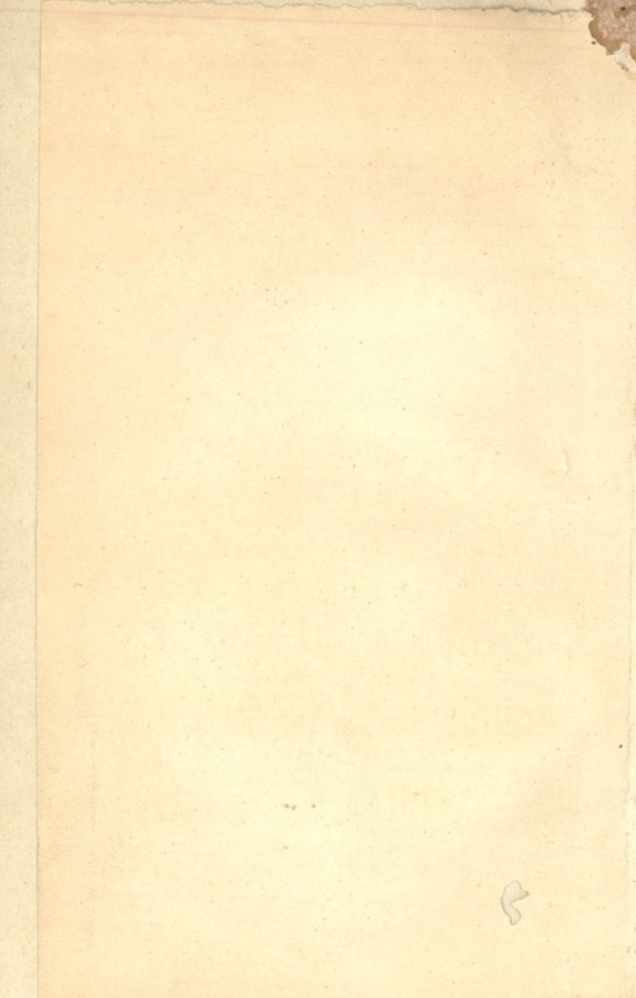

Des
2.6.89

3

= do Collegio de Angre
I A C O B I
P O N T A N I

DE SOCIETATE
I E S V.
PROGYMNASMATVM
LATINITATIS, SIVE DIA-
LOGORVM SELEC-
TORVM.

LIBRI DVO. *Res*
2689

*Ad usum primæ & secundæ
scholæ Gramatices.*

OLISIPONE.

Cum Priuilegio & facultate superiorum.

Ex officina Alexandri de Siqueyra.

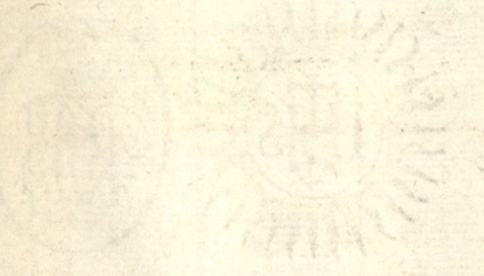
Expensis Georgij Artur. 1597.

1851
J. N. P. M. J. I.

DEPARTMENT
PROGRAMS

TO THE
TOWN

of the
School

OF THE
SCHOOL

LEGI hos Progymnasmatum latinitatis siue Dialogorum selectorum libros duos à Patre Iacobo Pontano editos; nihil habent quod vel orthodoxæ fidei, vel bonis moribus contradicat, quin potius affirmo opus esse rebus literarijs perq̄, vtile & necessarium, ac proinde dignum vt iterum typis mādetur.

Fr. Manoel Coelho.

VISTA a informação, podem se imprimir estes Dialogos, & depois de impressos tornem ao Cõselho pera se conferirem, & se dar licença pera correrẽ. Em Lisboa 25. de Abril de 1597.

Diogo de Sousa.

Marcos Teixeira.

ILLVSTRIBVS, GENE-
ROSIS, NOBILIBVS, HONES-
to loco natis adolescentulis, per
Gymnasia Societatis IESV
Grammaticæ stu-
diosis.

IACOBVS PONTANVS.

Ex eadem Societate IESV.

S. P. D.

ACEdemoniorum Regem Age-
filaum, & Philosophiæ paren-
tem Socratem aliquando domi-
cum pueris suis equitate ludi-
bundos in arundine scriptum le-
go. Quod factum si quispiam in
tam grauibus, fortitudineq; ac sapientiæ laude præ-
stantibus viris ad leuitatem potius, quàm ad pieta-
tem, & ad illum dulcissimum affectum, quem erga
natos, præsertim teneros ac pusillos natura parenti-
bus inussit, referendum putabit, non falsò ipse leuis,
parum

parumq; in sententia dicenda prudens habebitur.
Hec Agesilaus ipsemet, videte, quam urbanè docue-
rit. Prætereuntem fortè amicum & nouitatem rei
admirantem aduocans rogauit, ne cui ante narra-
re vellet, quod improuisè aspexisset, quam ipse quo-
que legitimos liberos quaesiuisset, ex quo discere ho-
minem cupiebat, quod ipse tum sentiret, illum simi-
liter cùm tempus venisset sensurum esse: & neminè
scire satis posse, quo pacto afficerentur parentes er-
ga liberos, qui ipse nondum pater vocaretur. Dicit
aliquis, quorsum tendit hæc tam festiua conimen-
ratio? quid tibi tam suauis exemplo petis? Quid pe-
tam? Hoc certè; Præceptores, eosque potissimum, qui
nulla mercede præceptores sunt, parentes alteros nu-
merari oportere, qui quod genitum est, de integro,
ac multò nobilius gignunt, quoniam paulum distan-
tes à conditione belluarum, homines, id est, Deo pro-
ximos efficiunt. Nec vlla mater vllò in seculo tam
florenti specie sobolem partu dedit, qua non formo-
sorem probatissimi Præceptoris industria procrea-
rit. Atque vt soli norunt, quomodo affecti sint erga
filios, qui suo eos satu conceptuq; ediderunt: sic soli
Doctores ac Magistri sciunt, quantopere, & quàm
sanctè ac diuinè diligant, quos erudiendos suscepe-
runt: quorum causa ipsemet reperascere, seseque

ad angustos illorum captus dimittere, discipulis
blandiri, & ut breui comprehendam, ita eos tracta-
re non dedignantur, quasi cum ipsis in arundine lo-
ga obequitarent. Omnis autem labor, omnis cura
& sollicitudo in filiorum suorum animis fingendis,
& ad suam maturitatem perducendis consumitur:
qui quanto corporibus è materia dissolubili coag-
mentatione concretis antecellunt, tanto hi secundi
parentes prioribus antecire censeantur. Non enim si
sine illis in hanc lucem ingressi nunquam essemus,
idedò etiam Magistris præstare dicendi sunt. Sed
quem admodum qui corpus generauerunt, plus amant
filios, quàm amantur à filijs: sic plerumq; ardentius
amantur à Magistris discipuli, quàm à discipulis
Magistri, quorum virtuti non potest optabilior aut
cumulatio per solui merces, quàm præsentis cultu-
re fructus, & recentibus animis eximia per laborem
suum, & in omnem vitam parta utilitas. Quam ob-
rem causæ nihil est, cur ego vos ad redamandos præ-
ceptores adhorter, cum ipsimet quotidie ante ocu-
los eos habeatis, & modis omnibus eorundem erga
vos charitatem benevolentiamq; maximam expe-
riamini. Quia verd in omni disciplina etiam muti
quidam Magistri sunt, qui scriptis libris nos docent,
non poterit quisquam dubitare, quin illis quoque

*pars amoris remetienda sit: in quorum ordinem cū
non meo arbitrio, sed alieno imperio venerim, &
voluntatis erga vos meæ hac secunda huius libelli
editione nouum testimonium attulerim, si denuo tā
multos atque ingenio excellentes adolescentes mei
cupidos ac memores factos, ut sæpe alias, intellexe-
ro, gaudia pectus meum etiam atque etiam perten-
tabunt. Valete. Augustæ, XIV. Kalend. Feb. XCI.*

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and mostly illegible due to fading and the nature of the bleed-through.

PROGYMNASMATVM
LATINITATIS,
SIVE DIALOGORVM

SELECTORVM.
LIBER PRIMVS.

PRO PRIMA SCHOLA
GRAMMATICÆ.

Ex volumine primo.

PROGYMNASMA,
SIVE DIALOGVS
PRIMVS.

*Filius paruulus à matre Ma
gistro commendatus.*

MATER, PVER, LVDIMAGISTER.

MA TER. Narcissule, agedum onera pallio
lo humeros tuos, & actutum sequere me.

A

P, Quo

2   PROGYM. SELECT.

P. Quò cōcessura es mate ? M. In locū perivectū dum, perq; amznū & salutarē. P. In hortū ? M. Etā, in hortū ibimus. P. Tollā ergo mecū corbulā meā ad poma & flosculos colligēdos. M. Non opus istis corbulis ad hæc poma, atq; ad istos flores, eius, de quo lequor hortuli alpor tados: mœue te ocyus. P. Nō intelligo mater, quorsū me ductura sis. M. In scholā ad Magistru te ducā, ô fili, ibi latinitatis tyrocinū ponēs, posteaquam intra domesticos parietes à Pædagogo vsque ad hoc temporis legere, & formas literarum quoquo modo pingere doctus es. P. Hei, nolo in scholam itare. M. Cave sis malam rem; debes velle quæ pater, & ego volumus. P. Virgas pertimesco, quibus me præceptor assiduissimè tractaturus est. M. Ne timueris, mitissimus, atque lenissimus homo est, puerosque dociles, ac morigeros amat unice, nec eos digito attingit. P. Missum me factō anno, insequenti, quod constitutum habes, transige. M. Opprime os, & sequere. P. Sequor. M. Hem, illæ sunt edes, illic est Gymnasium, quò maturo pergere. At ipse Ludimagister ecçū prodit foras. Cū proximè accesserimus, primū nudato capite inflecte aliquantum genua,

LIBER PRIMVS.

ſua, deinde dexterá manú tuá osculatus eidē
 porrige. Aſtabis autē ſolo fixos tenēs oculos,
 & quā modēſtiſſimē placidiſſimēq; ad in-
 terrogata reſpōdebis. P. Vt iubes mater. L. Sal-
 ue bona ſāmina cū iſtoc paruulo tuo. M. Sal-
 ue multūm vir literatiſſime. L. Tuāne iſthæc
 ſoboles! M. Mea, DEO ſint laudes, cui in accep-
 tis refero. L. Quid veniſ? in meā mne fidem ac
 poteſtatē permiſſura filiolū tuū? M. Ea prop-
 ter huc me affero, mi Domine, & te rogo, atq;
 oro, inſtitue mihi hūc puerum literarū, atque
 morū præceptis, pro eo accōſueuiſti diligētē.
 Pretiū tibi largē cumulateq; perſoluā, & ille
 qui omnibus ōnia muneratur Chriſtus maio-
 ribus te præmijs in cœlo dignabitur. L. Ita ſpe-
 ro quidē. Tibi autē affirmo, me in iſto pueru-
 lo informādo nullā laboris partē prætermiſſu-
 rū. Hoc porrō fidelis ac pię matris eſt munus,
 quo tu perſūgeris modō; optare ſcilicet, & cu-
 rare ſuos erudiri liberos: ne ſi māſerint litera-
 rum imperiti, atque rudes, haud minus dif-
 ferant à doctis, quā arbores infructifere à fru-
 ctiferis, equi indomiti à domitis, & à viu-
 ſus, L. Conueniant rebus nomina ſæpe ſuis.

Perquam scitus puer natus est tibi, & prælagū ipsi nomen indidisti: Visura es aliquādo hūc virtute, & sapientia florentissimum, Deum quæso, vt vitæ tuæ superstes sit. M. Ille idem faciat, vt huic formæ mores confimiles sint, aptæque membrorum compositioni, & coloris suavitati, præclara animi species olim pulchritudoque respondeat. L. Iamne legere nō sti, Narcisse? P. Noui. L. Et Ducere literas! P. Ita. L. Lege quod typis impressum cernis in hac paginula. P. *Cum & contra voluntatem meam, & præter opinionem accidisset, vt mihi cum imperio in prouinciam proficisci necesse esset, in multis, & varijs molestijs, legationibusq; meis hæc vna consolatio occurrebat, quod neque tibi amicior.* L. sufficit, perfectè legis libentè ne frequentabis scholas? M. Permetuit virgas, Domine, vt pueritiæ mos fert, alioquin non inuitus discit. Veruntamen in hoc metu illum esse haud inutile est. L. O Narcissule, habe bonum animum: Nisi fueris incredibiliter turbulentus, & segnis (quod minimè futurum credo) nihil graue patieris, sed primū apud me amicitiae locum tenebis disputatorum duces familiam, sedebis loco primario, & quam sæ-

pissimè

LIBER PRIMVS.

5

piſſimè brauiò potiêre. Nec me defectura eſt pomorum, ficuum, amygdalarum, & ſacchari copia, vnde crebra ſedulitati tuæ dem munuſcula. Tu, matrona, cures licet, ne domi nimiũ luſibus vacet inter cœuos ſuos, nèue mulierum ancillarum blandimentis abſtrahatur à ſtudijs. Prouideas ne abſit à ſchola, niſi forſitã morbo teneatur. Progreſſus plurimũ impedit abſentia. M. Scilicet ita res eſt. Satis contentè illũ habeo, neque ſinam vt abſit à gymnaſio. L. Emes libellos illi ad hanc ſcholam neceſſarios, & in diebus paucis in ludum mittes. M. Etiam. L. Vale. M. Communis ille omnium magiſter, & imperator DEVS te noſtræ iuuentutis moderatorem lectiſſimum longiſſimo tempore viuum, ac ſoſpitem præſter.

PROGYMNASMA

SECVDVM.

Elementorum conformatio.

IOSIAS, EXVPERIVS.

IOSIAS. O ſcitiſſimum archetypen, ô ſpeciſſimas literas, ô ille cebras. Diuina, quod

A 3

aiunt,

6 PROGYM. SELECT.

aiūt, virgula adeptus es hanc elegantiam. Sed unde? E. Meus germanus patris iussu manu sua mihi cōfecit. I. Vbi porrò ipse didicit ductus hosce bellissimos? E. Semper huius artificij cupidus fuit, & in quendam magistrū, anno proximo superiore, incidit, qui Latinas, Græcas, Germanicas pingebat excellentissimè. I. Exemplar, & pro totypon quoddā mihi quoque datū est muneri ab amico: verūm præ tuo sordet. En. E. Quare contemnis? Si ad istum modum ac formam effinxeris elementa, yti in hac tua papyro efficta cōspiciuntur, iudicabo te oleū nō perdidisse. I. Atqui optima imitandi cupido assidue versat animum meū. E. Atqui hīc nō quæritur optimū. I. Laudatur tamē. E. Nō nego. I. Ostēde sis mihi tuā manū. E. Ecce. I. Quasdam exprimis propemodū perfectè, quasdam nō assequeris, quod pace dixerim tua. E. Paulatim, & cōsuetudine imitandi assequar. I. Prò quàm decetia f, quàm decorosa p. q. & omnes deniq; caudatas literas facit ille frater tuus? E. Quid notas grandiores? nōne amas? I. Mirifice. E. Aspice A, vide D, & M, tanquā si ex typis æneis in chartam essent impressæ, I. Ipsa verò quæ alphabeto subiecta

LIBER PRIMVS.

est scriptura quã ad lineã rectã sine lineã directis versibus? quã equalibus iursum ac deorsum elemētis? Vñ te volo. E. vel decē. I. Nõne tibi præcepta dat pingendi, & lapsus corrigit? E. Certè: & nonnunquã sua manum meã, tenentẽ calamũ cõprehendit, atq; alienis digitis pingit, vt ego tractibus literarum hac ratione assuescã. I. Inires à me non vulgarem gratiã, si exemplũ à fratre mihi curares. E. Difficiliter inducam. Nihilominus quoniã te tanto studio pulchrè pingendorũ characterũ arde animaduerto, curabo, vt voti cõpos fias. I. Quotũ intra diẽ polliceris daturum in manus? E. Intra quartũ. I. Perlubèter gratissimũ hoc donũ tãdiu expectabo, cogitaboq; interim, quo te honorario remunerer. E. Sic habeto, me gratuito hoc operis nõ esse facturum.

PROGYMNASMA

TERTIVM.

Silentium & attentio.

SIGISMVNDVS, CÆLESTINVS.

Sigismũdus. Dupliciter peccatur in gymnasio quotidie, ab alijs hoc, ab alijs illo modo,

A 4.

C. Quæ

C. Quæ sunt ista peccata? S. Cōfabulari, & præceptori non attendere. C. Qui prius designât, utroque tenentur. S. Ita profus existimo. Verùm qui aliud agunt, alibi oculis curiosè diuagantur, pingunt animalia, equites, stultos, libellos ineptos legunt, chartas & scamna cōscindunt, illi in posteriore genere culpam castigabilem committunt. C. Verè dictum sentio, & noui quorum ista est cōsuetudo. S. Tu ipse vnus de illis es. C. Egone. S. Ita, næ. C. Falso hoc in me vitium confers. S. Mentiri non est meum. C. Attentissimè audio. S. Non semper. C. Si quando eorumque tu commemorasti aliquid ago, quasi si quid per transfennam inspicerem, & leui brachio id fit. S. Ut eleuat hic peccatum suū? C. Haud eleuo: vt loquor, ita res est. S. Quin est quando fermunculos feris cum proximis. C. Demiror, tantum tibi esse otij à rebus tuis, vt aliena cures. S. Tam sine pudore id perpetratis, vt non possim non notare: videret vel cæcus, audiret etiam surdus. C. vicissim te captabo. S. Capta, non capies tamè. Sed extra iocum: desiste, si te amas, ab huiusmodi virtutibus, & noli cum te ipsū priuare tatarum vtilitatum fructu, tùm alios

impe-

impedire. C. Quos alios impedio, cum tenuissimo sono loquar? S. Qui proprius tibi assident, dextrà, sinistrà, & à tergo. C. Apage cum superstitiosa ista religione tua. S. Amicè mōnenti volens obsecunda, & boni consule: alio qui coactus, non mihi, sed magistro flagris te operienti obsecundabis. C. A deo infanda hæc tibi peccata videntur? S. Magna procul dubio suo in genere. Nam quid indignius, ac turpius in schola delinqui possit, haud dispicio. C. Nisi aut ego mutus fiam, aut tu obsurdescas, difficile pax inter nos erit. S. Tu considera quorsum eas, & quid tibi futurum sit. Aucēps quando concinnauit aream, offundit cibum: aues assuescunt, sæpè edūt: semel si sunt captæ, rem solunt aucupi. C. Intelligo parabolam. Opere maximo dabitur opera, ne fraudi sit hoc aucupium.

PROGYMNASMA

QVARTVM.

Suggestio.

A 5

MAGIS.

MAGISTER, STEPHANVS, *discipulus.*

MAGISTER. Sapenum ero cū minis seu-
 rissimis interdixi vobis pueri, ne suggere-
 retis recitantibus: vos nihilominus, qui magister
 est vester, idē peccatū peccare non desinitis &
 patiētia mea nimitū abutimini: Iā postremum
 moneo, prædico, & antè denūtio, tibi præfer-
 tim capillatē, tibi bone Stephane, quē observa-
 ui præter cæteros in ista noxia cōtrahenda di-
 ligentissimū; nisi tēperaueritis ab ista intēpe-
 sti abeneuolētia, nō ego mihi tēperabo ab ira
 cūdia. S. Nō soleo tā frequēter M. Non soles?
 Nemo quisquam frequentiss. Prospice rebus
 tuis: nā acriter vlciscar te, si vel semel ampliū
 suggerentem cōspexero. S. Spero mitiora. M.
 Spera quæ vis, quod acciderit patienter ferto.
 S. Oportet me gratū esse aduersus benemeri-
 tos. M. Etiā tu taces? Illa merita tua merebun-
 tur, quod dixi, præmiū. Itaq; nisi finē datis mu-
 tuò bene merēdi, & imperiū neū minuendi,
 faciā ego vt huius diei, lociq; meiq; in omnē
 vitā memineritis. Et ego quidem verberādo,
 vos vapulādo defatigabimini. S. Crudele pro-
 missum. M. Nihil hoc genere puerorū perni-
 ciosius in schola. Quid enim? dum hanc inde,

dextrà leuâque, antrorsum, retrorsum recitan-
tibus subueniunt, vbi eos memoria fugit, il-
los reddunt ignauissimos, & ipsi expectatio-
ne similis beneficij, socordia socordiores fiût.
Quisque sui memor, vt pœnam ne sentiat, pu-
nienda ne designet.

 PROGYMNASMA

QVINTVM.

Accusationes.

Hieronymus, Felix, Magister, Alexius, Panta-
leon, Bernardus, Euaristus, Geruasius, Cypria-
nus, DAVID, IONAS.

HIERONIMVS, Papæ, quid tu audacissimè
locum alienum occupas? F. Alienû? H. Ita
loquor, alienum? F. Tuumne? H. Meû inquâ.
F. Non est hic locus tuus. H. Cuius est? Doce
me. F. Meus. H. Age siquid agis. F. Quid ego
agâ? H. Restitue meû mihi locû, què inuolasti.
F. Si tuus sit, restituâ: aufer hinc iurgium, si sa-
pis. H. Præceptor, iste mihi iniuriam infert.
M. Quid illic clamoris exoritur? H. Felix, dum
ego aliquâto post tēpus venio in scholâ im-
pudēter vëdicauit locû meû, F. Falso me accu-

fat, teneo locum meum. M. Quid tu ad hæc?
 H. Quia honoratior est locus, id circo me ab-
 sente ausus est in alienam possessionem irruere.
 F. Nō irruisti. H. Irruisti: restitue debitum. F.
 Nihil debeo. M. Dirimam litem. Meridianis
 horis parati instructique ad concertationem
 eritis, Tum si tu Felicē, Hieronyme, disputan-
 do viceris, infimo ipsum loco, prope ianuam
 collocabimus, vt ei tutelam gerat, & humilie-
 tur, qui se nouo exemplo exaltauerit. Sin ip-
 se te superarit, retinebit hunc locum; quoniā
 te dignior omnium punctis ceutebitur qui
 hīc sedeat, & iustē eum repetere non poteris,
 mea quidem sententia. F. Æqua conditio. H.
 Non detrecto hanc pugnam. Commutabo ti-
 bi nomen hodie, si viuam, vt pro Felice infe-
 lix vocere. F. Minas tuas floccipēdo. M. Quos
 ego post tergum meum confabulantes audio?
 Heus, quīnam modō inter se cōfabulati sunt?
 A. Pantaleon, & Bernardus. M. Linguati pue-
 ri, quare nō silentio ediscitis, quæ mox recite-
 tis? P. Non sumus confabulati. A. Estis, & diu
 fatis. B. Re vera non garruimus. M. Quid fuit
 igitur? P. Interrogabam nōnulla Bernardum,
 quæ minūſ intelligebam. M. Qua in re? B. In

catechismo. A. Hoc se facere simulabant illi quidem, veré autem de suis quibusdam nugis sermonem miscebant. P. Te tam audacter asseuerare? M. Hem astutiam: fatúrne rem Alexius? B. Certè hic minimè. A. Conuincam vos argumento palam: etenim sententias quasdã retineo de sermunculo vestro. M. Premit aduersarius. Fateamini quod res est, & culpa vos soluã. Si pergitis inficiari, virgas cernitis: ijs non tam ob ruptũ silentium, quàm ob mendacium tangã vos vsque ad necè. B. Fatemur: de prandio hesternò, in quo simul accubuimus, colloquebamur. M. Cauete, aliò qui pessimè cenatos dimittam. E. Est quod exponam præceptor. M. Expone. E. Heri Geruasius, & Cyprianus se conuicijs alternatim consecretabantur, vicissimq; pugnis se onerabãt egregiè. M. Vidistn? E. Vidi cum fortè fortuna in eos ambulans incidissem. M. Quo tempore? E. Haud multò postquàm solutæ sunt scholæ. M. Quo in loco? E. In publico, ante domum Cypriani. Mirabantur prætereũtes, & cõsistebant. Quin his auribus audiui qui dicerët: O pueros malè moratos. Vtinã aliquis magistro rem indicet, vt is ambobus pro dignitate stipendiũ numeret.

meret. M. Tantum nè est? E. Tatum. M. Facinus improbum. surgite, & prodite in medio bellicosi homuli. Hac sine disciplinã, aut à paratibus vestris, aut à me percepistis? hæccine vos flagitia consciscere? contumelias intorquere, & obserere pugnis sodales suos? G. Coegit me Cyprianus. C. Tu me coegisti. M. Vtrumq, nequitia sua coegit, ambo furore, & amètia impulsus ab officio discessistis, de hoc nulla est quæstio. Me tamè cogitis vobis pro isto cõflictu mercedem liberalem, præsentem, & probatam pecunia tribuere. Expedito mihi virgã, Euariste, de virgis melioribus, acturum. E. Curabitur. M. Quæ porrò cõtrouersia conflauit hoc duellum? G. Irridebat me suspenso naso Cyprianus, quod per caligas indusium depèdebat, & risu penè emoriens, multis qui fortè circumstantabant audiètibus: En inquit, iste tam auidè cibum vorauit, vt ipsas quoq, mappas deglutiuerit. M. Magna verò, & sine dubitatione intolerabilis iniuria. Cur ad sartorè subligaculum reficiendum non deportasti? G. Non aduertì esse lacerum. M. Non aduertì. Sat argumenti, te morum ciuilitatè non attigisse, vel extremis digitis, Ad rusticanos cù isto Geruasio, extremis

tremis digitis. Ad rusticanos cū isto Geruasio,
 qui cū vrbanus sit, vrbānū nihil habet. Iam,
 quas tibi contumelias imposuit? C. Nebulonē
 & proditorē me appellabat. M. Quibus tu Ger-
 uasius epithetiscōtrā cohonestāti? G. Subulcū
 & asinū me nom nabat. M. Hoc fuit tuis ce-
 cisse, deinde extēplō secutū est præliū, vētū
 ad manus, cōtudistis alterutrū: nōne? G. Fa-
 ctū, heu. C. Ac nisi me in pedes dedisē, cere-
 brū mihi dim nuisset; sic iracūdia & furore ex-
 arierat. M. Ego, vt munificus Imperator istis
 duobus tā strenuis bellatoribus propter gene-
 rosissimā velitationē dabo congiam. Et quā
 Geruasius ob causā leuiorē tātopere non de-
 buit excādescere, dabo illi maius. Te quoq; do-
 cebo, Cypriane, huiusmodi scurrilibus iocis, &
 intēpestiua dicacitate abstinere de cætero. Ite,
 & ad præmia capiēda resolutis ligulis vos cō-
 parate. P. Præceptor, Alexius pingit. M. Alexi,
 quid facis? A. Nihil. M. Nihil? At ia faciā tibi alī
 quid. Exhibe chartā. A. Nihil est. M. Ostēde si-
 ne mora. A. Quis? M. Videā. O Alexi ecquādo
 in ludū p ctoris iuisti? quā graphicē adūbra-
 canes & ceruos? suppone sin istrā ferulę: suppo-
 ne, ecquid audis? Ah, ah, M. Cōcerpito. Si rur-
 sus depre-

prehendero pingentem, scis quid tibi de pīcturus sim? A. Scio. D. Præceptor, licet ne pauca? M. Quid dicturus? D. Jonas non habet librum. M. Vbi est liber tuus? I. Amisi. M. Siccine rem tuam custodis? Dominè, an in schola, an in via? I. Nescio. M. Quæsiuisti? I. Tanquam si aciculam quærerem. M. Nisi tu ante noctē repereris, cras in te exemplum edetur, vt ne quis deinceps perdat libros suos.

PROGYMNASMA
SEXTVM.

Colloquium in schola.

GEORGIUS, THOMAS.

GEORGIUS. Oho Thoma, iam vlcisar me. Frequenter abs te accusatus, paria reponā.
T. Aliquoties accusaui te, non eo inficias: sapius, nego. G. Quare autem vel aliquoties? T. Quod commerueras, & mihi quoque nō plus parsum est ab alijs, G. Nunquā te læsi. T. Imò
reum

reum me fecisti. G. Nunquã. T. Quid est porro quod me cogitas accusare? Quid culpæ cõtraxi? G. Scamnum cultello scriptorio cõscindis, quod prohibuit Præceptor: & tuum nomen incidis, quod grauius prohibuit, eaque de re flagris alios accepit. T. Oro te, tace, cera complebo sulcos illos, aut radam lignum, ne appareant literę. G. Vah consilium callidum. Quid dabis in loco mercedis? T. Summissè, ne audiat Magister: Pulcherrimum de globulis meis. G. An tulisti tecum? T. Non omnes. G. Quot habes? T. Septem. G. Monstra, si placet. T. En. G. Sunt elegantes. Facisne mihi copiam eligendi quem præcipuè probauero? T. Facio. G. Hunc eligo. T. Istum eligeres; meo enim iudicio relinquit alterum præstantia. G. Non tam aptus est ad manum meam propter magnitudinem. T. Ergo istum, paulò minorem. G. Sine tentem. Nimum paruus est. T. Retinebis igitur, quem primum omnium sumpseras. G. Ita faciam. Quàm venuste nigro alboque distinctus, venulas quasdam ostentat? Emistine, an lucro acquisisti? T. Lucro. G. A quo? T. A Leonardo nostri vicini filio, qui cum persepe ludo. G. Si tam scitè factis

B abundat

abundat globulis, prouocabo illum ego similiter ad certamen. T. Vix aliquando vincitur: peritissimus enim huius scientiæ puer est. G. Et me lusorum non vltimum esse cognoscet. At at, comprimamus orationem: Præceptor de cathedra descendit, ne confabulantes inueniat, & ad pœnam vocet. Profectò haud multùm abest à nobis infortunium.

PROGYMNASMA SEPTIMUM.

Mutuatio calami.

CONRADINVS, PIGMENIVS.

CONRADINVS. Da mihi, oro, vtendum calamum. P. Nullos habeo calamos hodie, quos tibi dem mutuos. C. Thecam plenã apud te vidi. P. Per somnium fortassis. Sed dicam vno verbo rem totã: nullos habeo, quos tu commodatos retineas. C. Quæ tam mala mens in hanc te suspicionem impellit? Tam peruersè d: me existimas? eho, nondum nōsti

mores

mores meos? verum, ne sis in mora, da mutuū calamum. P. Vbi tui? C. Meliusculos reliqui do mi, deteriores portavi mecū per imprudentiā. P. At tu meum quoque disperderes, aut ni- mium premendo, aut in ipso intinctu, ad fun- dum atramentarij allidendo videlicet. C. Le- uiter ducam per chartam, sensim intingā, sal- ua cuspide. P. Multāne descripturus? C. Tan- tummodo versus aliquot à Præceptore post horam explanandos: vt nimirum glossulas interserere queam, nam retinere eas non pos- sum ob tenuitatem memoriæ. Siquid mutua- beris à me, seu calamos, seu papyrus, seu li- brum, seu quid aliud dabitur mutuuum, haud grauatè. P. Ecce tibi probatum calamum quē dono, tuus esto. C. Multum te, mi Pigmeni, de isthac liberalitate amo. Experiar. Profecto ido- neus est, siquis alius, ad decore formandas li- teras.

PROGYMNASMA.

OCTAVVM.

frustatio petiti atramenti.

SIMPLICIVS, ZEPHERINVS.

SIMPLICIVS. Magnum apud me beneficiū
 Sponeret, qui paucillum atramenti in vas-
 culum hoc meum, cuius linteolum pœnè ex-
 aruit, infūdere de suo dignaretur. Si gossypiū,
 aut tomentum imposuiffem, & calamos in-
 tingendo corrupiffem, & iam pridem atra-
 mento caruiffem. Tu Zepherine, quoniā cir-
 cumfers atramentarium instar lampadis, aut
 mortarij vastum & amplum, ne deneges mi-
 hi ad incitas redactō, quam summissē peto
 stipem, seu eleemosynam. Z. Vix quārta pars
 horæ præterijt, cū alius idem quoq; me po-
 poscit: & dedi. Nunc si tibi similiter dederō,
 veniet tertius, deinde quartus, deinde quin-
 tus, & ita me exarmabitis omnino, & mendi-
 citatem mihi afferetis. S. Non venient inter-
 pono fidem meam. Z. Qui scis? S. Vidi cum
 intingerent calamos, referre eos ex atramen-
 tariolis madidiffimos. Z. Quin aquā infūdis?
 S. Exeundum esset è schola, currendumq; ad
 fontem in forum propter sex septem aquæ
 guttulas. Z. Inspue. S. Linguam nimis siccam
 gero. Da si quid das, & si vis dare bis, da citò
 semel. Z. I. Aliam quercum excute, aliunde ex-
 ora quo indiges: atramentum hoc mihi coxi,

non

non tibi. S. Saltem da mutuum, si nonuis gratuitò, rem tantillam. Z. Pergin' aures tunde-
re? abi hinc. S. Aliquando tu etiam egebis ali-
quo, tum accedito ad suplicium, parpari refe-
ret. Spectate huius Zepherini inhumanitatem
& avaritiam. Ego te pro istis factis mactabo
infortunio.

PROGYMNASMA
NONVM.

*Comparatio nominum, verborum
que coniugatio.*

ELIAS, ARNOLDVS.

ELIAS. Demus finem huic colloctioni tē-
porius, extemplò corā aderit Præceptor,
exacturus quæ heri reddenda imposuit. A.
Quid ergo facto opus est? E. Meditemur adie-
ctiuum per accidentia, perque tres gradus &
tria genera. A. Hoc agamus. Quod erat illud?

B 3

E. Be-

E. Benignus. A. Declinemus in casus. E. Quoti ordinis? A. Virile & neutrum sunt secundi, muliebre est primi. E. Cuius speciei? A. Primitiue. E. Figura? A. Simplicis. E. Quotuplex est figura? A. Triplex; simplex, composita, decomposita. E. Dic nominandi casum. A. Benignus, benigna, benignum. E. Comparatiuum. A. Benignior, benignius. E. Cur non sunt hic tres voces vt in positiuo? A. Benignior est generis communis. E. Da superlatiuum. A. Benignissimus, benignissima, benignissimum. E. Vt habet in genitiuo? A. Benigni, benigna, benigni, benignioris, benignissimi, benignissimae, benignissimi. E. Cur est vnica vox in comparatiuo? A. Quia neutra in vs habent oris. Datiuo, benigno, benigna, &c. E. Iam tu interroga me de verbo quod coniugandum erat. A. Commendo erat. E. Istuc ipsum. A. Si quis didicit Amo, non poterit errare in commendo. E. Nihilominus interroga. A. Indicatiuo presentis? E. Commendo, commendas, commendat; Plurali numero, commendamus, commendatis, commendant. A. Pro certo credo te nunquam lapsurum. Verum haec facilia sunt: si anomala inflectere & coniugare iusserit, tum

ſudabimus. E. Id forſitan hodie futurum eſt. Profectò cū coniugarem nudius tertius Odi, multum id verbi oderam; quia cūm ſit defectiuum, faciebat vt diſicerem. A. Recordaris, opinor, quemadmodum me vexabant infelicia heteroclitica, & comparationis anomalæ. E. St, auditur horologium: tuſſit, ſcreat ante ianuam Preceptor, parcamus voci.

PROGYMNASMA

DECIMVM.

Nomenclatura.

MAGISTER, CLEMENS, LIBERIVS, DONATIVS, *Pueruli.*

MAGISTER. Vix dū exactis ſideribus dies ſe mundo reddidit, cum vos puerorum floſculi ante alios omnes huc intro pedem infertis. Quinam cum prima luce potuiſtis expergiſci? C. Mandatu matris famula noſtra in dies me expergefacit, quanquam hodie, maturiùs præter morem. L. Aſt ego nunquam non ſponte mea, & inuocatus, ac ferè

semper bene manè consueui surgere. D. Ego etiam, Præceptor. M. Res difficilis ad credendū: pueri quippe, quibus sopore nihil est amicus, nihil dulcius, pro more non habet vltro ac per se de strato surgere. D. Certè surgo, expergefactus à nemine. M. Ecquid ientastis? C. Ita. L. Dum ossa coquitur, visum est nimis longum: quapropter relicto ientaculo huc approperaui quammaturrimè. M. Pulchrum in hac ætatula facinus. Quid si ego darem nunc tibi ientaculum? L. Cùm nihil sit tibi, quid dares? M. Quo nihil edis libentiùs. D. Mihi etiam, Præceptor. C. Et mihi, obsecro. M. Nimium satur fieres altero ientaculo. C. Eia, quæso. M. Liberi, si promptè & nunquam interstendo recitaueris, quæ heri nomina tibi ediscenda præscripseram, ecce, istas septem ficus, cū hisce amygdalis præmium tolles. D. Ego quidè nomina mea teneo, vt qui perfectissimè. C. Ego ego mea referam memoritè. M. Liberior esto primus: eum si memoria fessellerit, tum vos duo de istoc honorario in certamen venietis. Sed cuius ordinis sunt tuæ voces? L. Rerum cœlestium. M. Tuæ Clemens? C. Dignitatum & munerum Ecclesiasticorum? M.

tuæ

tuæ autem Donate? D. Dignitatum functionumque ciuiliū. M. Incipe. L. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus Sanctus. Sacrosancta Trinitas, siue Trias, Numen, Diuinitas, Creator, Saluator, Seruator, Dei Mater, Deipara Virgo, Dei genitrix, Cœlites, Cœlicolæ, Diui, Sancti, Beati, Angeli, Archangeli, Patriarchæ, Prophetæ, Apostoli, Martyres, Confessores, Virgines, Viduæ, Innocentes, Cœlum, Sol, Luna, Stella, Astrum. M. Num intelligis quæ singulis subiecta sit notio. L. Optimè, imo? M. Qui sunt Cœlites? L. *Os Anjos*. M. Archangeli. L. *Os Archanjos*. M. DEI MATER? L. *A Mãy de Deos*. M. En accipe munusculum, & comede. Tu Clemens, edic tua. C. Quid erit præmij? M. Si omnia, & ea serie qua se consequuntur reddas, erit quod dem tibi : non omnes ficus absumet Liberius. Si perperam, neque tunc indonatus abibis. C. Pontifex Maximus, Patriarcha, Cardinalis, Archiepiscopus, Episcopus, Præsul; M. Quid? heres? Antistes, Abbas, C. Antistes, Abbas, Cænobiarcha, Monachus, Cõcionator, Ecclesiastes. M. Quæ est vis Ecclesiastæ? C. Eadem quæ Concionatoris. M. Quid ergo est Concionator? C. *Hum Prégador*. M. Per-

ge. C. Parochus: parochus. M. Parochus, parochus: tene bis labi? Sacerdos. C. Sacerdos, Diaconus, Aedituus, Sacra Virgo, M. Cetera ubi sunt? C. Non iussisti plura. M. Haud recitasti ut cupiebam. Tu melius Donate. D. Imperator, Imperatrix, Rex, Regina, Monarcha, Princeps, Dux, Comes, Baro, Dynasta, Hero, Heroïna, siue Herois, Præfectus, à cubiculis, à pedibus, à poculis, apparitor. M. Qui sunt isti? D. *Emperador, Emperatrix, Rey, Rainha, &c.* M. Cape has quatuor ficus, & confestim in ventrè absconde. D. Ut præcipis. M. Sedete suo quisque loco, & quæ adhuc præscripsero, celeriter ac nauiter nomina ediscite. L. Etiâ. Ut sapuerit tibi ficus Clemens? C. Præceptor, Liberius me irridet. L. Commouit. C. Non impunè feres.

PROGYMNASMA

VNDECIMVM.

Iterum nomenclatur a.

ADALBERTVS, IODOCVS.

A DALBERTVS. Visne Iodoce, quemadmodum tu me consuesti alicuius rerum generis interrogare nomina, sic ego vicissim aliquan-

quando te interrogem? I. Volo. A. Quæ nam ergo rectissimè complexus es animo? I. Musica. A. Recense primo loco instrumentorum musicorum appellationes. Sed maius industriæ documentū dabis, si ego lusitanè, & permixtè ea nominauero tu inde latinenomīnes. I. Vtroq; versū haud imparatū offēdes. A. Hū tābor, ou ataballe? I. Tympanū. A. Acithera. I. Cithara. A. A viola? I. Chelis. A. A sacabuxa? I. Sambuca. A. Imò sambuca, si ritè audita recordeor, significato *sabugueiro*. I. Nequaquā: sambuci est illa notio, non sambucæ. A. O arco da viola. I. Plectrum. A. A corneta, os orgãos, o alaude. I. Cornu organa, Testudo. A. A guitarra. I. Lyra. A. A frauta. I. Fistula. A. Buzina, charamela, trombeta. I. Buccina, tibia, tuba. A. Enumera nunc seruato quem ego secutus sum ordine, artificum seu musicorum nomina. I. Faciam in quibus potero, quorum meminero. A. Quod dederis, eo contentus ero. I. Tympanista, Citharædus, Chelyus, seu *χελυστής* dixit enim Magister, subijcienda Græca, cum Latina defunt, quando innumera sint Græca, quæ latina iam, velut vsucapione putentur. A. Verum prædicas. I. Cornicen, organista vulgò, latiniùs,

latiniùs, qui organis canit, sicut dicimus aliquem canere fidibus. Lyricen, Fistulator, Buccinator, Aulædus, seu Tibicen. A. Restant ne alia quædam vocabula ad musicen spectâtia, nec ita abstrusa, vt diapente, & huic similia? I. Restant. A. Dic. I. Ligula Tibiæ. *A palheta da çbaramela.* Fides, vnde fidicen; *As cordas da viola.* Verticuli; *As caravelhas.* Cantor; *O cantor.* Psalteria; *A cantora.* Choraules; *O que tan ge na dança.* Harmonia; *A harmonia.* Pausa; *A pausa.* Cetera tute, si voles, à Magistris disciplinæ huïus petas. A. Polles memoria Iodocæ. Obsone-mus famem parum in ambulando, & de rebus ludricis sermones exdamus vsque ad cœnam: tantum quippe spatij cessationis Magister indulsit.

PROGYMNASMA

DVODECIMVM.

Temeraria suspicio.

BVRKARDVS, ALIPIVS.

BVR.

BVRKARDVS. Me infortunatissimum, nullus dies abit, quin amittam aliquid, nunc atramentariolum, nunc papyrum: nunc libellum aliquem, nunc calamum, ut in præsens, Schola ista est plena furum, nec pœnarum vllus iam hic est metus. A. Ne tu nos tam inconsultò in crimen vocaueris. B. Aliquem vestrum mihi furripuisse calamum oportet. A. Quis scis te attulisse? B. Quis sciam? nonne hoc literarum paulò ante exaravi? H. Vtere alio interim, dum priorem recuperes. B. Nec vnum præterea mecum attuli. A. Suadeo ut in posterum feras semper tres, aut quatuor. B. Scilicet ut sit, quod tu semper possis auertere. A. Libentius ne tu cum malo quiescis, an sine malo, si copia est? B. Quis potuit clepsisse, nisi qui mihi sedet proximus? A. Quid ergo? Ioannes tibi à dextris nõ assidet, sicuti ego à sinistris? cur non potius illum quàm me arcessis furti huius? B. Ioannem noui, mallet spoliari suis, quàm minimum quippiam sublegere de meis: dissimilis tui est. A. Certè dignus es virgis. B. Tace de virgis: quare me his dignum deputas? A. Quia de me falsum per impudentem audaciam, sine teste, sine argumento, pronuncias.

B. Hei,

B. Hei, utinam haberem calamum meum: quē eo molestius amitto, quōd tertium iam mensum vsus sum: adeo bonus & firmus est. A. Quid si reddidero tibi calamum tuum? B. Qui reddit, abstulit: atque hoc est, quod mihi dudum videbatur. A. Non est hoc semper consequens, inepte. Tu tibi abstulisti. B. Quo modo? quis post hominum genus natum sibi quidquam abstulit? A. Quia super auricula, ut mos obtinet, reposuisti, postea es oblitus; quodque non amiseras, quæsiuisti, & alios furatos putauisti. En tibi tuum optatissimum calamum; deinceps quoties amiseris, auriculā dextrā interroga prius, an viderit calamū: quam de innocentibus mentiare. B. Mi Alipi, mi Alipi. Gratias ago tibi; ignosce, obsecro, quod tecum egi suspiciosus, atque immodestus.

PROGYMNASMA

DECIMUMTERTIUM.

Somnus in gymnasio.

FABIOLVS, ERASTVS.

FABIO

FABIOLVS. Rabiosulum te autumo. E. Quã ob causam? Quod me modò vellicas. modò pugnum in latus meum incutis. E. In lanneum latufculum tuum. Cur dormitas? nõ decet hoc in schola. F. Mihi sic vſus eſt: tu vt tibi opus eſt factò , ita facitò . Tua quid refert. E. Mea quidem aliquantulum , tua verò permultùm. Nam ſi te dormire ſiuero, doctor me quoque vt infidelem cuſtodem ſupplicio ptoſecuturus eſt. F. Itãne eſt? E. Etiam, dormitator, ita eſt. F. Permite vt dormiam. Quomodo nunc eſt, aliter fieri non poteſt. E. Iſtam à Magiſtro veniam pete. F. Irrides? quaſi tu dicas; pete ab atroci cane vt te mordeat: ſua ſponte mordebit. E. Ego proſectò non feram, non patiar, non ſinam vt dormias: vſque & vſque moleſtus ero, etiam acicula, en, te compungam, vt clames, teque ipſum vt forex tuo iudicio prodas. F. Mitte me: viciffim indulgebo, ſi te ſomniculus corripuerit. E. Hanc abs te gratiam nolo. F. Tamen. E. Iam reddenda erit è memoria heſterna prælectio: excute, ſomnum, frica paulum oculos, & relege qua edidiciſti. Niſi faxis: à tergo, ſupra caput, ante oculos

vindicta

vindicta est. F. Quid relege? nihil edidici. E. Tum tu ipsa es miseria. F. Non exiget à me quidquam hac luce: nō enim omnes, id quod scis, quotidie recitare possumus, præmultitudine. E. Ponamus exigere: quid dices? F. Doce tu me quid dicendum. E. Pulchrè dictū. Egone doceam te mendacem fieri? nihil attraxit funis tuus. F. Actum est, verberabor, recitare non potero. Quid ergo proderit mihi si vigilem? vno dolore duo peccata expiabo: dormiam rursus. E. Dormi, dormi, nihil moror. Si Magister me obiurgauerit, narrabo quid fecerim, quid dixerim tibi, quid tu contra responderis. F. Tantum ne me expergefacias. Si etiam hodie vapulauero, non moriar. E. Quæ tibi verberatio faulstè, ac sceliciter eueniat, mi Fabiole.

PROGYMNASMA

DECIMUMQUARTVM.

Virtus inteneris.

PARENS, LVDIMAGISTER.

PARENS.

PARENS. Operępretium facturum me credidi, si aliquando interrogarem te, vti se se darent initia, quantumque proficeret meus Laurientiulus. L. Est cur Deo gratias agas; mirandum in modum procedit in litteris. P. Iam huc accessum, & hoc abs te auditum gaudeo, tibi que secundum DEVM ago gratias singulares propter tuam diligentiam. L. Similes illius vtinam essent omnes. Verum alios plerosque minis & ictibus ægrè promoueo ad discendum quomodocunque: iste tantum laudibus alitur, nihilque peius timet quam dedecus. Quod si quando in concertationibus frangitur (quod per quam rarò contingit) plorat tanquam si parentem amisisset. Excellenti imprimis est memoria: nam cum facillè percipit quæ audit & legit, tum fideliter continet. Quid multis? ducit classẽ suam, & cum tempus adierit ad scholam superiorem ascendendi, aut primus, aut à primo proximus est ascensurus. P. De moribus quid sperem? L. Non minora. Pius omnino puerulus est; Catechismum memoria tenet vt nomen suum; Rosarium secum assidue, & in sinu semper libellum precationum gestat; cum in templum

venimus, quietissimus est, Deumque precibus colit quam religiosissimè: quin & in ludo nemo ipso tranquillior, nemo ad parendum promptior. Aureum genuisti filium: Precare numen cœleste, vt sospitem annos iuueniles conficere patiatur: magnam vtique & claram Reipub. lampadem accenderis. P. Vix sum apud me præ gaudio. Insistito mihi puerulum erudire, sicut facii, & scito te ob hoc vt fratrem fore mihi in medullis. Malo enim prorsus carere liberis, quam eos non habere quàm præstantissimos: quales tua fideli opera me visurum spero. L. DEVS votis tuis optatisque quàm cumulatissimè respondeat.

EX SECVNDO
VOLVGINE.

35

PROGYMNASMA
DECIMVMQVINTVM.

Cubitum discessuri.

PÆDAGOGVS, LVCIVS, ET AMAN-
DVS, *pueri*, PATER, MATER.

PÆDAGOGVS. Heus *pueri*, iam satis superque lusum est à cœna, quantum videlicet nunquam antehac. Dormitum censeo aliquando discedamus, quando quidem istic hora nos admouit. L. Hora? numerasti nunc, Amande, octauam? A. Ego verò numeravi, ac pridè. L. Cur tu reticebas? A. Quia iuuabat ludendo tempus extrahere, & alienas partes atque munus arrogare mihi nolebam. L. Astutè. P. Amāde, Amande, quid verbi ego ex te audio? A. Habes causas. P. Quæ isthęc religo in te incessit? Tibi edico, in posterum pace mea arroges licet, & simul octauam pomeridianam audieris, mihi aurem vellas. A. Si ita vis. P. Nempe ita volo, L. Nec dū est cupidus somni;

C 2

ne pro

ne prohibe nos, amabo, adhuc aliquantisper
 hac tam bella & optata lusione contendere;
 paululo contenti erimus. P. Accessit vos som-
 nus, qui quàm mox cubilia vestra ascenderi-
 tis, tam mox vtrumque complectetur: etenim
 puerorum est amantissimus. Estne aliter ac
 dixi? A. Haud aliter. P. Ite præ. L. Ecce imus.
 P. Caterùm antequam in cubiculum nos ab-
 damus, parentibus pro consuetudine dicenda
 est salus, porrigendaque prius osculata ma-
 nus dextera, poplitibus modicè curuatis, id
 quod boni liberalesque pueruli factitare cō-
 fuerunt, & ego vos sic institui. A. Adeamus
 igitur ad eos festinato? Pater mi charissime, &
 tu mater suauissima bene valete in hanc no-
 ctem; nos ad quietem capessendam proficisci-
 mur. L. Saluus esto in crastinum pater, salua
 esto mater. PAT. Quid? sopor ocellos vestros
 obtegere properat? Vtinam quiescatis ambo
 tranquillissimè vsque in lucem. Veruntamen
 non vsque adeo in multam lucem. Septē ho-
 ræ vel pueris putantur sufficere. Nihilominus
 ego vobis octauam & aliquid etiam vltra in-
 dulserim. A. Istuc tibi est in manu, pater. M.
 Dominus IESVS vigilantes vos iuxta atque
somno

somno confopitos ab omni malo periculoq;
semper custodiat, filioli mei. P. Spero equidē
hanc noctem euenturam nobis ex sententia.

PROGYMNASMA
DECIMVMSEXTVM.

Salutatio matutina, ientaculum.

PÆDAGOGVS, CALLISTVLVS, ET
HYACINTHTS *pueri*. PATER. MATER,
COQVA.

PÆDAGOGVS. O Callistule, itāne tardus
in induendis caligulis tuis? C. Præceptor,
dum festino, conuersa est futura in latus ti-
biæ: iamque nec progredi possum trahendo,
nec regredi; vsque adeo fixè adhærescunt. P.
Sine, ego à pede detractas, denuo inducam.
Induxi, bene habet. Porrige calceolos Hyacin-
the. H. Apertósne, an cū ob stragulo? P. Aper-
tos, cum Zonula & fibula. Nunc thoracem
simplum cape, Tu Hyacinthe, ligulis astringe
C3 thora-

thoraci caligas fraterculi: fac nodos laxos, nō
 angustos. H. Prō, istę ligulę sunt exarmatę
 propemodum omnes. P. Ementur nouę, nūc,
 vt potes. Pecte modo capillum Callistule, hem
 tibi pectinem. C. Hoi hei. Quid est quod sic
 clamas? C. Crines nimium sunt conuoluti &
 implicati; dolorem mihi facio dum pecto. P.
 Radijs maioribus vttere. Citō faciem manusq;
 abluite. H. Factum. P. Descendamus in hypo-
 caustum. vbi intrauerimus, salutabitis paren-
 tes & sorores paruulas, ijs verbis & gestibus,
 quibus à me edocti estis. C. Salue pater opti-
 me. H. Tu quoque mater amantissima salue-
 ro. C. Salutem vobis precamur sororculę no-
 strę dulcissimę. PA. DEVS fortunet nobis
 omnibus hunc diem, mihiq;e, coniugiq;e
 meę serua sit communes liberos. M. Placidō-
 ne somno defuncti estis? H. Placido. C. Ego
 haud quaquam, ô mater: sapius enim euigila-
 ui. M. Miseram me, quod verbum audio? euigila-
 sti? accede ad me propius. Quare euigila-
 sti? mi Callistule. C. Caput dolebam, & etiam
 num dolor manet. M. Multusne? C. Aliquan-
 tus. M. Vnde hic dolor? de vento? at incubicu-
 lo nulli venti. De frigore? at, astate noua, vt
nunc,

nunc, frigus vrit neminem. C. Quod suspicor, inde, quia me heri tecum cœna abstinere voluisti. M. O factum malè. heus Euphrosyna. E. Quid me vult domina? M. Ambobus offam fac pares. Quàm citissimè poterit, tam hoc cedere ad factum cupio. E. Equo? M. E vino immisce crocum, & puluisculum nucis aromaticæ, quantum iudicabis immiscendum: turundis verò panis similacæi patinam imple, quibus ius feruens superfundes. E. Teneo. Nunquid aliud? M. Aliud? etiam. da vtrique nihilominus collyram suam. E. Curabitur. M. At mature. E. Intelligo. Sed nunquid adhuc imperas? M. Nihil PÆ. Interea tantisper cum libellis colloquimini, dum ientaculum inferatur. H. Licet.

PROGYMNASMA
DECIMVMSEPTIMVM.

Consecratio mensæ.

PATERFAMILIAS, LIBERI, MATERFAMILIAS.

MATERFAMILIAS. Strauistisne mensã filij? L. Strauimus, mater. M. Aquã manibus

è puteo recentem in gutturnium infudistis?
 L. Infundimus. M. Mantile si est inquinatus,
 statim ancillæ meis verbis nuntiate, ac iubete
 vt suspendat mundius. Tum coquam percō-
 tamini, ecquid percocta iam sint, condita ac
 penitus apparata cibaria. L. Factum vtrūque,
 mantile pendet, & escas absumi iam posse co-
 qua respondit. M. Patri hemicyclum cum pul-
 uino, & suppedaneo apposuistis? L. Etiam, ma-
 ter. M. Vocate ipsum ad prandium, & seruo
 dicite, vt cibos apportet: ego paulò post ade-
 go. L. Pater, pater tempus est cibi capiendi,
 prandium corrumpetur, si moraris. P. Quotā
 est hora? L. Decima. P. Eamus igitur pran-
 sium. Esuritis vos? L. Vehementer. P. At vbi est ma-
 ter? L. Extemplò veniet. P. Oh, adhuc in tem-
 plo hēsitat? nimis pia mulier est mater vestra:
 diuos precando satiari non potest. L. Nō hoc
 dicimus pater, sed iamiam apparebit. P. Ali-
 quid in mensa deesse animaduerto. L. Quid,
 pater? P. Fuscinulam & basim desidero: pro-
 perè afferte ambo. L. En. M. Vt istæ ancillæ
 semper monendę, ac vicię per diem increpā-
 dę sunt. En apposita est offa. Simul, pueri, an-
 te mensam consistite, coniūctisque manibus,
 & in

& in cœlum suspicientes, statas preces distinctè, citra festinationem, cum attentissima cogitatione ac pietate pronuntiate, atque ad nomen Saluatoris ac Marię vtrumque genu inclinate. *L. Oculi omnium in te sperant Domine, & tu das illis escam in tēpore opportuno, &c. Gloria Patri, & Filio &c. Pater noster, &c. Ave Maria, Benedicere dignare nos domine, & hæc tua munera, quę ad vitam sustentandam largitus es. Concede, quęsumus, vt tuis bonis tibi gratias semper agentes, tēque collaudantes fruamur. Per Iesum Christum Dominum nostrum, Amen.*

PROGYMNASMA
DECIMVMOCTAVVM.

Gratiarum actio post epulas.

PATER, MATER, LIBERI.

PATER. Lautè & largè nos accepisti, con-
iu. M. Eia laudato me tandem aliquando

C 5 mi vir

mi vir, præter morem tuum. Sed quo argu-
 mento istuc. P. Panem candidissimum, ipsum
 farinae florem, vinum generosum, aprugnam
 iure piperato, pullos gallinaceos, assas coturni-
 ces, aguinam, vitulinam, postremò bellaria de
 saccharo & amygdalis præbuiſti. Si sæpius ita
 splendide prandebimus, oppidò delicatos fi-
 lios educabimus, & parcè admodum cœnare
 cogemur. M. Pone curam, minimè sumptuo-
 sam ac prodigam vxorem habes. Attentæ fa-
 tis, & restrictæ clauis dedisti. Annus euolue-
 tur totus, antequam te similibus modis acci-
 piam. P. Cur autem vel hodie? M. Quia mihi
 natalis est dies. P. Ecce, non recordabar: foc-
 ros inuitassem, si monuisses. M. Monebo in
 annum proximum, si superauero; & sciebam
 illos aliò condixisse. P. Iam verò surgamus.
 Pueri, mappulas vestras componite, & siquid
 in cyathis restat, ebibite. M. Ad agendas DEO
 gratias eo rursus ordine consistite, quo ante
 accubitum. Tu Martinule sta vltimus, & ad la-
 tus tuum Sibyllula. Huc ades filiola: assiste ad
 dextrâ fratris, Incipite. L. *Laus Deo, pax viuus, re-
 quies defunctis. Gratias agimus tibi misericors, &
 miserator Domine, quoniam dedisti escam timentibus*

bus nomen tuum, nosque indignos tuorum munerū participes effecisti, Te oramus, vt cœlestibus ac sempiternis alimentis post decursa mortalis vitæ spatia in regno tuo explore nos digneris. Per Iesum Christum filium tuum, Amen. Pater noster, &c. Ave Maria, &c.

PROGYMNASMA

DECIMUM NONVM.

Proborum familiaritas.

PATER, FILIVS.

PATER. Quid hîc tam acriter contemplaris, Theodule, obtutuq; hæres difixus in vno? F. Botrû hûc de matre sua tâ pulchrè pendentè, prægrandè illû, & vicino suo acinorû multitudine, colorèq; liuidulo ex altera parte respondentè admiror. P. Quod mutuû respiciût, hoc vtriq; ad maturitatem conducit; botrus iuxta botrum maturescit, habet adagium. Et poeta Satyricus. Vuâque conspecta liuorem ducit ab vuâ. Atqui tu, vt puer scilicet, nihil aliud quâ botrû cõsideras, nihil ad formâdos mores hinc elicis. F. Quid elicerem? P. Cupis

iam Octobrem appetere, ut maturis solibus coctum decerperem, tibi que donarem hunc racemum. Estne ut dico? F. Etiam, pater. Esitare uas, in summa voluptate mihi est. P. Ego te docebo, fili, quid cogitandum sit, cum ita eximios, & propinquos botros in vite aspectas, quorum alterum ab altero maturitatem trahere iam affirmavi: & hinc quis sit prouerbij à me adducti sensus intelliges? F. Quid cogitabo? P. Quemadmodum vitia à uitijs per conuictum, & societatem & consuetudinem discuntur. Trahit, inquam, colorem uirtutis à uirtute, & maturus fit ex maturo, qui se cum homine probò tum amicitia, tum omni uoluntate sententia que coniunxerit. Nec tam ad ualitudinem uel conseruandam, uel instaurandam cœli, regionisue salubritas, & clementia, quam ad mentis sanitatem, & ad sedatum quietumque animi statum bonorum consuetudo apta atque opportuna est. Quod si nulla bestia tam fera, tam truculenta cernitur, que diuturno cum hominibus cōmercio feritatem nō exuat, fiatque tractabilior, certè minus ad illaudatas actiones se se dabit improbus aliquis, si cum bene

moratis modios falis comederit. Tu ergo, mi Theodule, ab adolescentulo fuge malos, eorumque congressionibus & vsu latare, quorum tibi virtus nota & perfecta fuerit. Habe cordi hæc præcepta mea, vt ego aliquando materque tua ex nobis te profeminatum esse gaudere possimus.

PROGYMNASMA
VICESIMVM.

*A Deo actionum capienda
primordia.*

POSTHVMS, GEMELVS.

POSTHVMS. Diuinare nequeo, cur non modò studia mea, verum etiam quidquid facere occipio in dies singulos parum rectè sub manus succedat. Adeon^c hominem esse infaustum atque miserum quenquam vt ego sum? G. Mihi è diuerso & studia mea, & quid quid

quid auspicio quotidie satis prosperè, & ad voluntatem. Summo illi rerum parenti ac domino sit gratia. P. Quo artificio, aut qua demum ratione hanc foelicitatem consequeris? G. Nullo artificio. paucis tantū verbis. P. Cantionibus, seu carmine magico fortasse. G. Quod Diui Diuæque omnes auertant. Quali ta me ingenio arbitrare? P. Bono. G. Quid factis? P. Bonis. G. Quid religione? P. Optima. G. Quid ergo te isthæc audio loqui? P. Si quid per iocum dixi, nolim te id inferium conuertere. G. Primū cauisse oportuit ne diceres. Verum eadem si purgas, mihi patienda sunt. G. Ignosco. P. Quibus igitur verbis? Validam profectò verborum tñorum vim esse oportet, si tantum efficiunt. G. Non te morabor. Memoria tenes nos audisse aliquando, antiquos, siquid incæptarent præfari solitos: QVOD BONVM, faustū, foelix, fortunatumque sit: Quod foelicitè eueniat: Quod Dij bene vertant. P. Memor sum. G. Non te mater tua perdocuit, acturum aliquid, animum ad DEVM conuertere, eiusque opem tacite implorare. P. Nunquā. G. Credo ipsamet non consueſſe id facere. Mei parentes consueue-

runt,

uerunt, & ita me instituerunt, cum sæpe illud Pauli occinerent. *Omnia quaecunque facitis siue in verbo, siue in opere, omnia in nomine Domini nostri IESV Christi facite.* Ob hoc itaque res tuæ foeliciter non eunt: opem enim præsidiumq; cœleste non flagitas. P. Tuam pietatem imitatus in posterum haud desipiam, quam adhuc malè, tam posthac bene de me ipse merebor. Velim tamen pro coniunctione beneuolentiæ nostræ precatunculam ipsam qua vteris ne me celes: hoc precariè abs te peto. G. Illa Ecclesiæ communissima & cōmodissima est. *Actiones nostras quæsumus, Domine aspirando præueni, & adiuvando prosequere, vt cuncta nostra oratio & operatio à te semper incipiat, & per te cepta finiatur. Per Christum Dominum nostrū, Amen.* P. Hęc valdè arridet, hac vtar. G. Bene veniat. P. Et tibi bene sit, qui me hodie ex ærumna non modica extraxisti.

PROGYMNASMA

VICISSIMVM PRIMVM.

Malorum societas.

MATER,   FILII,

MATER]

MATER. Huc adeste filij, matrique vestra vacuas aures adhibete. F. Præstò sumus, loquere quæ vis. M. Animaduerti ego vos cum pueris œnopolæ, qui abhinc biennium commigrauit huic viciniæ versari crebrius, eorumque familiaritate & colloquijs impendio delectari. Sic habetote, neutiquam placere mihi, vos conflictari cum illis ingenijs. F. Neutiquam? Quid ita verò, ò mater? M. Quia liberos meos iuxta claudos habitare non fero, ne ipsi quoque claudicare discant. Nolo, inquam, vos prauorum, maleque educatorum puerorum moribus inficere animos, quia falsus vestra mihi, pro eo ac debet, est charissima. F. Quantum nos scimus, sunt non mali. M. Sed quantum ego scio, sunt non boni. Vultisne assidui esse cum lippis? F. Non. M. Cum balbutientibus? F. Non. M. Cum scabiosis? F. Non. M. Cum pestilentia laborantibus? F. O Christe, ne tantum malum. M. Quare nolitis? F. Eadem ad nos corporum vitia, eadem lues, ijdem morbi transfunderentur: sunt enim contagiones istæ, quæ manare solent latius. M. Sic prorsus animi labes, morbi atque pestes multò etiam faciliùs ab improbis hominibus

in vos diriuiabuntur. Si consuetudinem iunxeritis cum auaris, euadetis tenaces ac sordidi: si cum iracundis iracundi; si cum impudicis libidinosi; si cum temulentis ebriosi: si cum audacibus proterui: si cum loquacibus garruli. Eodem modo, ne longum faciam in alijs peruersitatibus. F. Quales nam ais esse pueros, quorum nobis est auersanda coniunctio? M. Parentibus parum dicto obedientes sunt. Iurare assueuerunt. Ad spectacula leuissima uelocius quam ad templum currunt. Mendaciloqui sunt. Obscœnis fabellis cupidius aures dant. Hisce artibus ne collite, neue imbuite ingenium. Propter sodales nequam grauiter multi, & magni magno casu cecidere. Nec uobis illud in hoc fraudẽ det, quod pueri sunt. Quamplurimos ego pueros apud Orcũ æterna expendere supplicia crediderim. Patris maiorumque uestrorum moribus, quos uobis identidem canto, uiuite. Si hæc capefferis imperia, multa ad uos confluunt bona, & Deus bene amabit, ac tuebitur uos, charissimi filij. F. Monita tua, mater, sequemur donec animã extremam traxerimus. Nec commitemus,

vt ob errata nostra tibi aliquãdo à nobis agri-

D

tudo

50 PROGYM. SELECT.
tudo oriatur. M. Quantum me diligitis, im-
mò quantum Deum amatis, tantum istuc cu-
ratote.

PROGYMNASMA
VICISSIMVM SECVNDVM.

Minutiora peccata.

NVTRICVLA, ALVMNVS.

N VTRICVLA. Dies Veneris est. Num tu,
Basiliolè, institutionibus Christianæ fidei
dedisti operâ in gymnasio? A. Quorsum hoc,
mea nutrix, quorsum? N. Velim non ignora-
re, qua in parte illius libelli discenda occupê-
re. A. In capite versor, quod de peccatis inscri-
bitur: illud explicari cæptum est à didascalo.
N. Odisti ne peccata? A. Et quidem supra mo-
dum. N. O egregiam & præclaram virtutis in-
dolem: gaudeo immortaliter. Quasi à facie co-
lubri fuge peccatû: dentes Leonis dêtes eius,
interficientes animas hominû. Sed quæ pec-
cata sic detestaris? A. Superbiam, auaritiam, lu-
xuriam, iram, gulam, inuidiam, acediam, quæ
capitalia, mortifera, seu lethalia dici mos obti-
nuit.

nuit. N. Non alia insuper? A. Etiam homicidium, sacrilegium, idolatriam, hæresin, vsurâ, periurium, prodicionem, & istis magnitudine æqualia, quæ in præsentia non occurrunt. N. Hęc & infinita quę reliquisti, grauissîma, sempiternisq; sæculorum ætatibus apud inferos luenda sunt. At tu, fili, leuiora ista fortasse cõtemnis, nec odisti. A. Quę? N. Citra sitim bibere, delicatoribus epulis ventriculum distendere, parentibus nummulos, sodalibus globulos, aut ligulas furari, comparare se se & præferre ingenio condiscipulis, loqui quantum & quã dolibet, affirmare falsa, inficiari vera, libenter agere cum mulieribus non cognatis, lædētē vicissim lædere, inuitum sapius per annum & & oscitantem de noxis confiteri, tempus otio conterere, & id genus alia. A. Nō amo, ne ista quidē: & Magister seriò nos hortatus est; vt vt̄ taremus parua, si vellemus maiora effugere: nã ex illis ista generari. Scintilla, inquit, quam tilla res est? & tamē neglecta fit ignis, qui domos, syluas, ciuitates depascitur. Qui modica spernit, paulatim decider, & rursus Ouidius:

Principiis obsta, sero medicina paratur,

Cum mala per longas conualuere moras.

N. Obtempera igitur cohortationibus istis, nec modò in ijs, quæ aduersus DEVM, verùm etiam, quæ contra homines, contraq; morum commoditatem committuntur, caue pusilla, ne grandiora & robustiora fiant, quæ aliquando, etiam si maximè contendas, propter inueteratâ consuetudinem deserere non queas, vt manè faciem & manus non ablueres, vestimenta non purgare à pulueribus, non salutare obuios, cachinnum tollere, respondere impatientius, ingredi aut nimium tardè, aut nimium festinè, non gratificari cuiquam in rebus facilibus, & huiusmodi plura, quæ te non fugiunt summa spe & animi, & ingenij præditum adolescentulum.

PROGYMNASMA
VICECIMVMTERTIVM.

Libelli scurriles.

SEMNOFILVS, PHILOLESCVS, *Pueri,*
MAGISTER.

SEM-

LIBER PRIMVS.

3
5n

SEMNOPHILVS. ô facinus animaduerte
 dam. P. Ah, file. S. Non fileo. P. Per tuâ mi-
 sericordiam oro, ne indica. S. Surdus sum: præ-
 ceptor, iste apud se habet Marcolfum. M. Hê,
 illumne iocularum libellum? S. Re vera illum
 ipsum. M. O te leuissimum, & plenum inepti-
 curiositatis puerum. Non solum hoc nugarû
 domi tuæ legis, sed etiam in gymnasium te-
 cum portare, & in hac virtutis ac sapientiæ,
 non leuitatis & inanitatis officina legere au-
 des? P. Nihil continet mali. M. Parû hoc tibi
 patrocinator: nihil continet mali, si nihil con-
 tinet boni. Porrige protinus. P. Eo. M. Aspici-
 te hunc, pro Rudimentis, pro Catechismo suo
 voluit Marcolfum. P. Animi gratia tantum
 lego. M. Audio. tu in schola legis quædam ani-
 mi gratia? an huc ventitamus tanquam ad vi-
 sendos saltatorum choros, aut equestres ludos,
 aut congressus athleticos animi gratia?
 habes de hac turba alios? P. Non habeo. M. At
 tamen nosti præterea quosdam. P. Noui. M.
 Euoluisti tu hæc figmenta? P. Bonam partem
 singulorum. M. Cum fructu profectò tempus
 collocasti. Quod potissimum inde emolumen-
 tum excepisti? P. Nescio. M. Si tu nescis, iuxta

tecum nescio. P. Nisi tamen sapissime risi, & quidem effusè. M. O libros non libros, quorū vnica laus, excitare solutissimos risus. Vellem tamen hos solum excitarent, non etiā ad alia incitarent. Accipite animis quæ dicam. Cui-cunque vestrum similes libelli sunt, si alieni, restituat quamprimum; si proprii, ad me afferat, aut in ignem in fœlicibus vstulandos lignis conijciat. Nam si quem lectitare eos cognouero, is vapulabit liberaliter. Multa in ijs ioca, sæpe frigida, agrestia, insulsa, turpia. Amatorijs narrationibus redundant, Ecclesiæ cærimonias, sacerdotes, monachos, Deo dicatas Virgines, Sacramenta, fidem denique Catholicā petulantissimè irrident, animi partes maiores à virtute detorquēt & ad omnē leuitatem impudentiāq; duces sunt. Scio extare in Germania nostra alios libellos, quorū ficta sunt argumenta, quorū scopus ac finis vtilis & honestus est, in quibus nihil ineptū, friuolū, maledicū ac sordidū, eos legere nō veto. Tamē vti bella via edūtur in conuiujs: nec id in hac ætate, in qua vos estis, verū in maturiore, quæ consilia scriptorū videre, vnāquamque rem suis ponderibus examinare, ficta à veris, honesta à tur-
pibus,

pibus, grauia à scurrilibus, vtilia à damnosis, fecernere potest. Tales sunt fabulæ poetarum plurimæ. Tales ipsimet poetæ, vt Homerus & Virgilius, in quorum poematis plura excogitata quam vera, & tamen grauitatis ac sapientia refertissima. Tales denique aliquot apud Latinos & Græcos prudenter & ingeniosè excogitatae historiae. Libros ab hoc Marcolfi discipulo nominatos, eorumque affines puto à viris grauibus, & honestatis amantibus legi non solere. Quanto minus legendi sunt pueris, nisi in perniciem suam faciles esse velint? Nā eorum ingenia cerea ac tenera cum sint, paullo momento vt in bonum, sic in vitiosum habitum formari consueuerunt.

PROGYMNASMA
VICESIMVM QVARTVM.

Ludus globorum.

MELANIOLVS, FABIVS.

Melaniolus. Heus Fabi, vnde tibi sacculus tā plenus globorū? F. Furatū me credis?

M. Apage cum istac suspicione: non puto furatum. Emisti? an donati sunt tibi? an lucrando acquisuisti? F. Lucrando, maiorem partē, reliquos emi. M. Quid si te pauperiorem conciliem? F. Quid si cœlum ruat? Sed siquid audes. M. Libet ludere? F. Cur nō libeat? M. Quo genere? F. Illo, per quod tu mox au Cræsus, aut Irus fias: ille, si viceris, hic, si victus fueris, quod opto & spero. Vix tibi sunt viginti globuli. M. Fuit, quando tu trecentos non habebas. Age, dic, quo genere certabimus? F. Par, impar volo, ita vt scrobiculum humi faciamus capacem vnus pugni virilis, altum mediocriter. Inde ego certo interuallo distans, & subsidens, de uola meos tuosque simul in illū leui iactu conijciam. Si incurrerit in fossulam numerus par, omnes globuli erunt mei, quiq; foris, quiq; intus iacebunt: si impar, omnes erunt tui. M. Ast ego quoque iacere velim. F. Esto, sed tunc quando ego victus. Fac scrobiculum. M. Commoda cultrum. F. Franges, & magno stetit. M. Nequaquam, est terra mollis & argillacea. F. Digitis euerre frustula. M. Dictum ac factum, euerri. Hic erit meta. F. Nimum distat. M. Quomodo nimum? Duobus
palsibus

passibus meis, & semis: est humus plana, sine
 lapidibus stratorijs, leuiter accliuus accommo-
 data huic ludo. Si esset scrobiculus ad parie-
 tem, liceret iacere maiore vi. Quot vis dem ti-
 bi in manum? F. Si vis citò rem perdere, da
 multos. M. Duos dabo? F. Hoc nihil est. Vis
 me quatuor globulos iactare? M. Ergo qua-
 tuor do. F. Iam hoc aliquid est. En octonariũ,
 sic collocatum, vt binarius binarium sequa-
 tur. M. Sta intra metam, ne digitum transuer-
 sum, aut vnguem latum excesseris? F. Siccine?
 M. Etiam. Sed iam nimis propendes contra
 scrobiculum. F. Non profecto? M. Immo esto
 iustus, si me vis esse. F. Sum. en iacio. Quatuor
 sunt intus, numerus par. M. Expecta, ne colli-
 gas: adhuc alij accurrunt aduersus scrobicu-
 lum. Hem, quintus incurrit, mea est victoria.
 Iam tu mihi da numerum. F. Accipe sex. M.
 Placet. prima victoria addidit animos. A spi-
 ce, omnes inieci, euax. F. Accipe rursus totidẽ.
 M. Accipio. Octo sunt intus. Iô, iô, tertia pal-
 ma. F. Accipe denuo, & totidẽ. M. Ecce tibi rur-
 sus octo. F. nolo amplius ludere. M. Quare? F.
 Tecũ est felicitas. M. I, gloriare de tuis globu-
 lis, Feci ne sacculũ tuum leuiorem? F. Et tibi

alius faciet. M. Tumebas ante. F. Et tu modo.

PROGYMNASMA

VICESIMVMQVINTVM.

Ludus turbinis.

CKARINVS, LEPIDVS, FORTVNATIVS.

C K A R I N V S. E buxo est meus turbo. L.
 Meus è cornu. F. Et meus est corneus aspi-
 cite sultis, quã niteat præ nigrore, quã bene fa-
 stigiatus excavatusq; sit. Nec est grãdis nimiũ
 qui laboriosè flagello agigaretur; nec nimis
 parvus, qui saltitaret immodicè, & emittere-
 tur facilè. C. Vis cõmutemus? F. Qui tibi hoc
 cogitare liber? tuus citius teretur quã meus, lĩ-
 gnũ quippe mollius cornu. L. Meũ hũc nõ lau-
 do, iã se metipse laudabit, cũ gyros describet
 currẽdo maximos, & paucis ac leuissimis icti-
 bus curret diutissimè. C. Hoc solũ est planissi-
 mũ & spatiosissimũ, p̄indeq; huic lusui mirè
 idoneũ. Quod beneuertat, cõtorqueomeũ, pol-
 lice & medio digito. L. Ego soleo circũuolue-
 re ter, quater corrigiã flagelli, circũuolutũ hu-
 mi ponere, bacillũ impetu attrahere fursũ. Tũ
 ille liberatus vinculo, quasi in pedes se erigit,
 & strenuè cursitat, hoc modo. F. Ecce meũ. In-
 sta flagello, tuus læguet, Charine, agit animã,
 & tuus

& tuus Lepide. L. Ut volitat meus? F. Ut amplissimos orbis conficit meus? C. En ut meus tuū ferit cū sonitu, Fortunate, p̄p̄modū deiecerat. F. Feriet meus vicissim breui. L. Ah meī flagelli virgula diffracta est. C. Certemus nos duo Fortunate, iā plus spatij relictū est, & turbines cōtra se mutuò impellamus. F. Sic agamus. Bone Deus, ut me fatigat meus? & minutis tātū ictibus opus est. Scuticā probatissimā habeo, corrigiā optimā è pelle hircina, & bifidā. C. Sudore diffluo, cessemus. F. Nōdū fudo. solus sū, validius agitabo meum. Vide, quēso, hōmiles saltus edit. C. Ero aliquādiu spectator *Plus*. F. Quò Lepidius abiit? C. Virgulam quærit ad reparādā scuticā. F. Quare nō iāpri dē hūc nobilē ludū exercuimus? C. Erit, cū etiā hic displicebit. F. Nūquā Charine. C. Quo pignore certas mecum? Sed redit Lepidus. F. Ego quoq; lassus sum, spectabimus ābo Lepidū. O Lepidule tibi cedimus cāpū istū. Nūc te ostēdes quātus vir sis. L. Tā citò fessi? C. Te deficiēte (deficies enim) nos ludum iterabimus. L. Quid cras futurū sit iuxta vobiscū nescio. Hodie quidem istuc quod vos auguramini haud futurum est. F. Magnos spiritus tibi in hoc artificio sumis.

PROGYMNASMATVM
 LATINITATIS,
 SIVE DIALOGORVM
 SELECTORVM.

LIBER SECVNDVS.

PROSECVNDA SCHO-
 LA GRAMMATICÆ.

Ex volumine primo.

PROGYMNASMA
 SIVE DIALOGVS
 PRIMVS.

*Deductio pueri ad magistrum
 & primum examen.*

PATER,

PATER, MAGISTER, PVER.

PATER. Salute plurima doctorem te literarum impertio. **M.** Habeo gratiam, vir Optime. Quid est negotij, quam obrem me ve'is? **P.** Si non grauberis paruum dare operam mihi, paucis exsequar, qua causa ad te accesserim. **M.** Aduerto animum. **P.** Ego Germani patris officium secutus, paruulum hunc quæcernis, filium meum honestis imis doctrinarum studijs, & virtuti à primordio ætatis deditum esse nimium quantum cupio. **M.** Laudabilis & iustissimo atque præclarissimo desiderio incensavoluntas: quàm primum enim, & quàm diutissimè discendum sapientes prædicant, quod nunquam perdiscitur, & proficit in perpetuum. Præterea multum refert, quibus odoribus testa recens imbuatur. **P.** Est verò ita vt dicis. Hunc igitur puerum (quod mihi familiaræque meæ feliciter eueniat) tibi in manum do, tibi committo, tuæque mando fidei. Natura ego sum, amore, cura, & sollicitudine tu illi pater esto. Tua institutione ac disciplina probitatem & intelligentiam rerum (quanta quidem in istam teneritudinem cadit) adipiscatur. **M.** Certè quidem in istam te-

neritudinē cadit) adipiscatur. M. Certè quidē
 haud repugnanter in albū discipulorū ipsum
 retulero, si, vt est in more positum, ingeniolū
 eius atq; progressum, quē in literis hactenus
 effecit, periclitatus ante fuero. P. Teneas licet
 solēne tuum, & exquiras quodcunque tibi ex
 quisiſto opus videbitur. M. Age, mi filii, ede no
 mē tuū. PV. Mihi nomē est Iacobus. M. Quotū
 agitas annū? P. Hic, opinor, nonus incipit. M.
 Elemēta cōformare nostin? Pr. Maximē, quan
 quā haud venustissimē. M. Quid rudimenta
 Grāmaticę num doctē calles? etenim in hoc
 meo gymnasio illa nō traduntur: instructū ab
 ijs venire ad me audiendū oportet. PV. Spero
 me sciētia comprehendisse illas præceptiones,
 quantū potuerim. M. Cuius autē Grāmaticī
 erāt illa tua rudimēta? PV. Emmanuelis Alua
 ri Lusitani. M. Emmanuelis? Visne explorem
 quā studiosē didiceris? PV. Explora, si placet.
 P. Cedò, inflexiones nominū quot sunt. PV.
 Quinq;. M. Hęc vox, Sensus, quata declinatio
 ne continetur? PV. Quarta. M. Quo casu effer
 tur? PV. Nominādi, generādi, vocādi singula
 ri; & rursū nominādi, accusandi, vocādi mul
 titudinis numero. M. Bonuſ cuius generis?

PV. Masculini. M. Certum ne istud habes? PV. Cerrissimū. M. Eius fœminum? PV. Bona. M. Neutrū. PV. Bonū. M. Da cōparatiuū & superlatiuū? PV. Melior, optimus. M. Cur non dicis, bonior, bonissimus: perinde, vt doctior, doctissimus? PV. Dicerē verò, nisi esset anomalū, siue inæqualē, & illa quoque: Malus, peior, pessimus: Paruus, minor, minimus. M. Probè respondet adolescentulus. De hinc pronominis definitionem recita. PV. Quod loco nominis positum certam finitamque personam adsignificat. M. An emendatè sic loquemur: Saluū te aduenire gaudemus? PV. Prorsus emendatè. M. Vndenam hoc intelligis? PV. Ex regula IV. M. Audiamus. PV. Verbum personale infiniti modi, postulat ante se accusandi casum. M. Pernosco, & demiror egregiā singularēque diligentiam tuā. Hęc si in posterū similiter addiscendum attuleris (quod te facturum esse mihi quidem dubitare in mentem nō venit) promitto ac recipio huic parenti tuo, te hominē eruditissimū veniētibus annis euasurū. P. Diligentia quidē pueri in spe optima ponat Magister. Ego itē quo minus illi cessare, & sordida atque desidia bonū otium cōterere sit in

tegrum

regum curabo sedulo. Pr. Ignauus non ero. M. Maestè indole, sic facies, mi Iacobe, & cras postquam luxerit cum libellis tuis, armisque scholasticis ad sextam in hunc ludum meum itare, Diuis bene iuuantibus, occipies. Tu interim filium reduces domum quem propter ingenij bonitatem, & quam facile perspicio, naturæ præstantiam multò commendatissimū nobis charissimumque fore credas velim. P. Liberalis ista, & humanitatis plena pollicitatio, vir doctissime, omnibus necessitudinibus me tibi obstringit. Bene vale. M. Et tu.

PROGYMNASMA

SECUNDVM.

Euntes in ludum.

ANTONIVS, MARCELLVS.

ANTONIVS. Securū sive, & timore expeditus in phrontisterium vadis Marcelle?
 M. Quid tibi ista percunctatione vis? explica
 dum,

dum, non enim satis intelligo. A. Fabor ergo apertius. Contextuisti epistolam quam a nobis hodie requiret Præceptor? M. Cōtexui, & descriptam porto mecum, A. Præcurrit alacritas tua meam tarditatem. Quanquam haud ita pigritia me, vt chartæ penuria, qua premebar, remorata est, fecitque vt meam non totâ describerim : ferius quippe adeptus sum papyrus. M. Quid acturus, si poposcerit? A. Dum vestras emendat, interea quod reliquum est nullo negotio describam. Hoc concessurum mihi spes est, siquidem alijs aliâs concessit. M. Ostende sis tuam scriptionem. A. Hem. M. Quàm fœdè tu pingis literas? Gallinâ scripsisse arbitror. Quàm item vacillant versus? A. Dummodo legi queat scriptura, parui duco tristitia sint an lata, pulchra visu, an deformia elementa: versus ad amussim nequeo dirigere quantumuis coner. Atqui non tam valde vtraque laude mihi antestas. M. Iudicium cæci. A. Aliter doceat me præceptor, si ipsi displiceo cum istis illepidis in venustisque characteribus. M. Abhorrent istę partes ab eius munere. A. At vnde discam tandem? Quid tu nūc mihi auctor es? M. Aliquem peritum adoles-

centem pacta pecunia conducant parétes tui, quem hanc ad rem magistrum capias. A. Atta men doctrina quoque spectati, & clari homines plerunque inscitè, & indecorè efformant figuras istas. M. Dicitur aliter non potest, verùm non idcirco sunt docti : & tamen multi illorum decenter. A. Parentes mei (quod vitium senectus affert) attentiores sunt ad rem quàm sat est: defraudant genium suum: vereor vt illis persuadeam. M. Adhibe procuratorem Magistrum, cuius vnum verbum huc plus valebit, quàm centum tua. A. Rogabo vt hanc mihi opellam furripiat. M. Cæterùm, quæ heri explicata sunt in Cicerone, si te fortè nominauerit, poterisne repetere? A. Nisi ipsemet opituletur, parum bene, oblitus enim sum quorundam, & quem domi interrogem habeo præter parietes neminem. M. Hæretici subueniet. Ego insuper, quoad eius facere potuerro, tibi opem feram. A. Mi optime Marcelle, M. Sponden' te mutuum esse facturum mecum, si in eodem luto hæsitauero? si necessitudo postulauerit? A. Spondeo firmiter. M. Salua res est.

PROGYMNASMA
TERTIVM.

Excusatio absentiae.

MAGISTER, ANIMADVERSOR, ANTONIUS, IOANNES, MARCVS.

MAGISTER. Euge animaduersor? ades dū.

A. Adsum, impera. M. Quinā hesternō die scholam non obierunt? A. Qui? Antonius Nīger, Ioannes Faber, Marcus Syluius. M. Perpatu-
cos memoras. A. Reliqui ad vnum omnes coram prēsentes affuerunt. M. Extra eos videlicet, qui munusculis te elinguaerunt. A. Hoc quidem aliās cū tentarent nonnulli, semper Austrum perculerunt. M. Probatus es adolescens, & Magistro tuo fidelis. Heus, prodite vos in medium, repente, statim, sine mora. An nōdum etiam? confestim, inquam, aduolate. Quid habes Antoni dicere ad excusandam absentiam? A. Ingens quidam, & intolerabilis dolor occupauerat sinciput meum. Quo circa mihi in mandatis dabat mater, extra ades pedem ne vsquam ponerem. M. Fabu-

Ix. tibi ut credam? non ego te noui? A. Si ver-
 bis meis exigua apud te est fides, certum ho-
 minem ad matrem & familiares indagatum
 allega. M. Logi. A. Haud secus reperies. M. Sõ-
 nium; quasi verò tu ut es callidus & versipel-
 lis hoc tuis non imposuisses, tibi nimirum cõ-
 dolere caput. Studebas verberatione effuge-
 re, quæ propter segnitiam te manebat. A. Neu-
 tiquam, Præceptor: non imposui profectò; re-
 vera nihil finxi. M. Poterone hodie verum ex-
 isto puero exculpere? Caue mihi mēdaci quic-
 quam. A. Vera loquor. Si aliter fuerit ac dixi,
 causæ nihil erit, quin tibi dem pœnas. M. I,
 fessum; rem ego nunc quidem in medio relin-
 quam. Tu bone Faber, quo negotio implica-
 tus tenebare? I. Pater quopiam profectus ani-
 mi gratia, me perduxit illuc secum. M. Quò
 profectus? I. In villulam nostram, quæ aliquot
 millia passuum ab vrbe distat. M. Cur pridie à
 me copiam non petebas. I. Noctu hac de re
 deliberauit pater: tum multo mane in viam
 nos dedimus, ut ad te adire nequiuerim, nec
 voluerim, quòd verebar, ut cubitu surrexisses.
 M. Dictum inopinatum atque mirabile; te alio-
 qui somniculosissimum, id temporis, sub gal-

li tantum scilicet, expectatum. I. Videre me somnum haut sinebat gratissimæ promissionis expectatio. M. Quin tu exoraueras patrē, vt hoc promitteret. I. Factum est vt patre secundo villam amœnissimam petiuerim, ibiq; animum studiorum perpetuitate fatigatū tri-duo isto instaurauerim. Proinde, amabo mi praeceptor, parce vltra quærere, quandoquidē te clam non est, quanto me opere schola dele-ctet, nusquam *vt sim* libentius. M. Qui tibi in-cessit metus plagarum in solitus, hic de im-prouiso oratorem te reddidit. Nunc condo-nabitur erratum. Posthac nisi quoquo modo de absentia certior me feceris, verberibus te cadam, vt si in pristino moleres Percepisti? I. Planissimè. M. Restat vt te quoq; purges, so-lute adolescens, & omnium inertium inertis-sime. Quid egisti? aut vbi fuisti? aut quare in ludum non venisti? Quid est Sylui? quid taces? MAR. Existimabam esse ferias literarias. M. Hoccine os tuum? Istane frons tua? Ecquid, & insulse, nudius tertius aut quartus primum auditiones obire cepisti? quomodo? an tu nes-ciebas vacationi diem Mercurij consecratum? Hic ego te manifestum mēdacij teneo. MAR.

70. PROGYM. SELECT.

Ast mihi occurebat heri Mercurius. M. Ast ego saxo tibi hodie Tisiphone accincta flagellis occurrat. Lepidum capitulum. Tene errare in isto negotio tam antiquo, tam noto, tam vulgato? Quam obrem autem horis antemeridianis saltem non comparuisti in hoc loco? Prætexis culpam hoc figmento: non fit mihi verisimile quod ais. Illi sodales & congerrones tui aliquò te ambulatum, aut lusum auocauerunt. Para; mox tibi virgis æquum conscribā. MAR. Miser, ah miser, cui tam malè vertit dolus. Sed te obtestor, vnā hanc dimitte noxiam; si quando rursus admiserō, tum occidiro. M. Nihil agis.

PROGYMNASMA.
 QVARTVM.

Calami præparatio.

VEDASTVS, BALTHASARAS.

VEDASTVS. Cum haud inuenistè pingas elementa, doleo tibi nec chartā esse bonā, nec calamos aptos. B. Ab his singulis fateor

me

me inopem. Charta nec candida multum, nec firma & plana, sed aspera, scabra, & pilis paruisissimis plena, quos cum à calami crena detraho, mora scriptioni affertur, quod si nō detraho, scis ipse quales efformentur literæ. Sed quod intollerabilius mihi accidit, etiam perfluit, verum hæc culpa sit atramenti potius, quod cum esset heri spissum valde, aqua nimia effecit dilutissimum, & subalbidum. Calamos ad vsum accommodare cultello prius nescio; & te etiam atque etiam vehementerque rogo, vt hanc rem me doceas, si ipse scias. V. Miseret me tui, qui pœne solus ignores, quod condiscipuli tui didicerunt magnā partem. B. Libera tu me ista ignorantia. V. Ausculta igitur. Anserinæ pennæ sunt ad scribendum inprimis appositæ, ijsque plures vtimur, ac sæpius quā pauonū aut cygnorū; quarū ille nimis sunt duræ hæ nimis amplæ; quanquam diutius bonæ permanent atq; anserinæ. B. Teneo. V. Ex his ipsis anserinis meliores iudicantur, quæ sunt pellucida, mediocriter duræ, caule longiore, ampliore, firmiore. Quæ autē habent caule breuē, angustū, & sunt admodū duræ, vt quæ inharēt extreme aë, nō probātur. B. iam

nouerim deligere pennas. V. Vbi delegeris, ita parabis. Rescindes caudam, plumulas vtrinq; detrahes, scalpelli tergo cauum pennæ leuigabis, extremû caui, seu caput rescindes ex vtraque parte, antrorsum & retrorsum, hoc modo, vt fiat bifurcata (aspice) Tantum porrò refecabis, quantum latus est vnguis auricularis digiti. B. Meminero. V. Posthæc indorso crenâ facies; id est, calamum cuspede cultelli, siue extremo cultello iustè per medium scindes, sic, vt fissio seu incisura diametro dorsi pariter pene æqualiterque respondeat. Iñ vbi adhuc aliquantillum deorsum à fronte exiecueris, à dextris & sinistris acuere calamum, & mucronè facere perges; seu æquabis duos illos pedunculos, siue cruscula. Nunc me vide, quomodo indita crena vtrumque horum absoluam. B. Obseruo. V. Rastellum hoc, quem mucronem antea vocaui, temperatæ gracilitatis esse debet, de quo quanto plus abscideris, tanto habebis calamum obtusorem, & grandioribus notis ducendis aptiorem: dextra tamen pars, inquam calamus, dum scribimus, incumbit, sit aliquanto altior sinistra, quod discrimen adeo sit minutum, vix vt perspiciatur. Age experia-

riamur hunc nostrum. accipe, vide an placeat. Quare sic eum capis? B. Sic assueui. V. Tene pollice, & medio digito, molliterque superpone indicem, Sic; ita minus vacillabit manus, & firmitus eam chartę imprimes. Sit autem brachium vsque ad cubitum liberum dum scribis, & pondere suo tabulę seu pluteo innitatur, tota autem manus auriculari. Intuere me scribentem. B. Imitabor ad vnguem, & quibus cunque officijs potero, tuam erga me humanitatem aut obruam, aut exæquabo.

PROGYMNASMA QVINTVM.

Elementorum conformatio.

DAMASVS, ALBANVS.

DAMASVS, Tam artificiosè tamque graphicè characteres Romanoseffingere, tãta proportione, & tam composîtè mutuò respondentēs, versibus præterea paribus interual
E 3 lis,

lis, à summa pagina ad imam vsque diremp-
 t s, & nulla omnino in parte vacillantibus,
 dic sodes, quid tãdem vtilitatis affert? A. Mo-
 dus ipse querendi tuus, clamat te istuc in que-
 stione ponere nō debuisse. D. Quid ita nō? A.
 Quoniã ostēdit nō desplicere tibi hãc manus
 meã elegantia. Atq; vt agã apertius: delectaris
 ne, si quãdo quidpiã à me exaratũ aspicias? D.
 Ac multũ profectò, nō fecus, quã si nitidã, &
 colostratã picturã intuerer. A. Hãc igitur na
 est vtilitas, vt mearũ literarum veluti pictura
 tuis aliorũq; oculis blãdiatur, lectoresq; meos
 voluptate quadã nec illiberali demulceat. D.
 bene tu quidem hactenus, sed plura desidero.
 A. Ego ipse quoque (id quod omnibus mei or-
 dinis vsu venire existimo) propterea libētius,
 facilius, maioreq; cum iucũditate scribo. Ad-
 de, quòd lectu expeditior est venusta, quã ru-
 stica, indocta, imperitaque manus; nec aliud
 in causa est, quate tantopere typis descriptos
 libros amplectamur, nobiscũq; feliciter actũ
 sit credamus, si calamo ad illorũ typorũ venu-
 stissimã speciẽ quã proximè accesserimus. D.
 Negari non potest, manũ tuã exquisitã pro-
 bẽ distinctã & luculentã esse. Nũc da, quibus

vijs ac rationibus ad huius sciētiae facultatem
 perueneris. A. Quorsū id nosse expetis? D. Etiā
 in hoc rogas? Vt facere queā similia. A. Si ani-
 mū huc aduertas, narro tibi. D. Asto auidissi-
 mis auribus. A. Principiō per commodū fuit
 exēplar, in quo erat alphabetū maioribus mi-
 noribusq; literis cōpositū. Nec ibi solū cōple-
 ta & integrā, verū etiā imperfecta, partesque
 & frustilla earum visabantur. Ostēdebatur itē,
 quo pacto illa fragmēta coagmētanda essent,
 vt absolutum literarū corpus efficeretur. Verbi
 causa, ducebatur ab alto virgula ad hūc mo-
 dum l, appingebatur minutus semicirculus
 dextrorsum, seu inuersum c, sic, o. vt doceret
 b, componere, si illi porrecte deorsum ad an-
 gulos rectos lineole hanc notā copulāsem. In
 ididem præstatur, præposito c, sic tamen, vt
 postquam c. illud cum virgula coiuisset, pūctū
 instar de infimo eius extra emineret. In maius-
 culis eadem planè ratio custodiebatur. Sed vt
 rē clariùs cognoscas, ipsū tibi prototypon de-
 mōstrabo, si fuerit occasio. D. Optatissimū acci-
 derit. A. post hæc binæ, ternæ, quaternæ, conne-
 ctēbatur, vt ab. do. mi. ptu. flo. grā. trun. Subij-
 ciebatur adhuc vocum series, quæ aliquā ani-
 mantem,

mantem, arborem, herbam, morbum, instrumentum indicarent, eęque haud ita vulgatę ac trita. Tandem breuiores sententiolę, vt illa (nam edidici, sicuti vocabula, de quibus dicebam) *vacare culpa magnum est solatium. Mediotutissimus ibis. Festina leniē. Nescis quid vesper serus vebat. Homo bulla.* D. Videtur Magister hoc exemplar meditatatus confecisse. A. Credo. D. Quid erat nouissimo loco? A. Longior scriptura, sex, septem versuum scilicet, quę ad virtutem excolendam me hortabatur. Ex Platone, Tullio, aut Seneca, vt reor, deprompserat. D. Nec illius te capere debuisset obliuio. A. Non cępit. Erat autem concepta his verbis: *Altum quiddam est virtus, excelsum, regale, inuictum infatigabile: voluptas humile, seruile, imbecillum, caducum, cuius statio, ac domicilium fornices & popine sunt. Virtutem in templo inuenies, in foro, in curia, pro muris stantem, puluerulentam, coloratam, callosas habentem manus: voluptatem latitantem sæpius, ac tenebras captantem: circa balnea ac sudatoria, ac loca adilem metuentia, mollē, eneruam, mero atque vnguento madentem, pallidam, fucatam, & medicamentis pollinctam.* D. Quid? tantumne sæpius inspectanda hac formula per-

didi

didicisti hoc tuum artificium? A. Nō. D. Quid egisti hoc amplius? A. Sua manu præceptor meam complexus moderabatur ac dirigebat. Iubebat item tenuissimæ ac subtilissimæ papyro membranam substernere, in qua inessēt festiuissimè picta elementa, cum egregiè concinnata scriptura, & calamum super literas per chartam satis tralucentes ducere, vt sic ductibus earundem æmulandis assuescerem, & habitu quodam confirmarer. Quinimmo stylo plumbeo interdum literas cum exarasset, eas me atramento tegere, & de liuidis nigras reddere volebat. Cæterùm ne facerem inæquales, eas, in quâ, quæ vel sursum lineas non projiciunt, vel infra non demittunt, vt vocales, & consonantes, c. m. n. r. &c. applicatâ regula trahebat lineas duas angusto spatio distantes, intra has mādabat mihi vt scriberem aliquid. Idem in grandioribus seruauī, quarum inter se omnium æqua est magnitudo. His exercitationibus vsus, quantum cernis, processum effeci. D. Si nancisci possem magistrum æquè scientem ac peritum, discerem hanc artem sanè. A. Si sollicitus quæras, puto te inuenturū. D. Difficillimè: paucorum est enim bella ma-

nus: contra, malè pingentium numerus infinitior, quam frondium in syluis, piscium in vadis.

PROGYMNASMA SEXTVM.

Ortographia.

SEPTIMIVS, ANSELMVS.

SEP^TIMIVS. Si tibi faciendum videtur, Anselme, cōferamus inter nos, quæ ante Meridiè à Magistro de Orthographia accepimus. A. Ordire, ego cæpta prosequar. S. Tu maior, & plura tenes memoria. Si quid effluerit iã tibi, fortassis id mihi occurreret, tũ repente subiiciã. A. Affirmabat igitur illam se statuere orthographiam probatissimam, & præcipuè cōplectendam, quæ constaret perbenè formatis literarum figuris, quæ haberet versus adamussim extensos, minimeque velut à recto tramine vsquã deflectentes. S. In hisce duobus ipsemet magno nobis exemplo est, quis enim eo pingit venustius? quis tã recta linea? Verũ hæc

potius

potiùs ornaméto sunt quædã Orthographiæ,
 quæ ne doctis quidẽ singulis contingunt, nec
 illi magnoperè inflammato eorundem studio
 rapiuntur. A. Sic est, vt ais. Attamẽ cũ ornamẽ
 ta hæc amemus & admiremur in alijs, quid
 est quòd ipsi nõ cõsectamur? S. Quod erat ter-
 tiũ? A. Quod? (scire quæ cũ Latine ac Romanæ,
 tũ Græcæ, hoc est, è fontibus Græcorũ in Latĩ
 nitatẽ diriuatæ, transfusæq; voces. (quarũ in-
 numerabilis est multitudo) diphthõgo, quæ vo-
 cali, & quãnã scriberentur; quibus consonan-
 tibus vbi addendũ aspirationis indicatiũ. Quid
 sequebatur? S. De tonis & accentibus nescio
 quid. A. Iam recordor. Nolle etiam quo teno,
 acuto, graui, inflexo vbi vtendum. Adhæc de
 interpunctionibus, quæ videlicet nota hypo-
 diaστοles disiungenda, quæ per *ϕ* *ω* *ι* coniu-
 genda, quãdo demum syllaba porrecta, super
 se pusilla lineæ insignienda, quando bina pun-
 cta, seu colon, quando interrogationis signũ,
 quando parentheses nota adhibenda. S.
 Dicebat in Orthographia locum non deriuat-
 ionibus duntaxat, notationibus siue etymo-
 logijs, originibus, sed consuetudini etiã: vidẽ-
 dũq; quid soleret eruditi: qui si discrepent,

& alij

& alij hoc, alij alio modo verbum idem scriptarent, plurimum valere oportere iudicium.

A. In reprehensionem denique vocabat eos, qui cum peruicacia manuscriptis codicibus, faxis ac numismatis vetustis adhererent; quoniam illi sculptores, scalptores, monetarij sepius illiteratissimi fuissent. Locutos quidem latinè, vti nos omnes patria lingua Teutonice loquimur, non tamen idcirco scisse Grammaticam; & ita falsò putari mysterium atque auctoritatem grauissimam, quæ esset alicuius idiotæ opificis mera inscitia. S. His addebat inspiciendos crebrò decoris typis in typographio descriptos libros, illosque imitandos. A. Vltimum proponebat hoc præceptum. Non solùm formas literarum decoras studiosè contemplari, sed astare etiam scriptoribus librarijs, & ductus atque tractus quàm diligentissime obseruatos intimis sensibus mandare. Hoc quale esset, similitudine ante oculos ponebat. Vt enim viua vox magis nos afficit quàm lecta in libris & muta; sic ipsa manus scriptoris multò vehementiùs imprimat in animo ideam elementis: seu potiùs rationem ipsius confirmandi, quàm ipsum solum iam

in char-

in charta absolutum; & relictum elementum.
 S. Hæc ferè audiuius hodie: cras & deinceps
 reliqua expectemus. A. Non omittendum il-
 lud præterea consilium quod dabat. Vt ortho-
 graphicos libellos Aldi Manutij, Pauli F. alio-
 rumque volueremus. S. Diu est cum hoc fa-
 ctito.

PROGYMNASMA
 SEPTIMUM.

Serus in ludum aduentus.

MAGISTER, DISCIPVLVS.

MAGISTER. Quousque tandem hoc festi-
 uissimum lepidissimumque frustum disci-
 puli ad me audiendum, multo iam die, vlti-
 mum omnium ventitabit?

Tota mihi dormitur hyems, & pingior illo

Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

inquit apud Martiale glis. Eho, aspice ad me,
 somni mancipium. Videte vt illi turgēt ocu-

li, vt soporis adhuc pleni sunt. Impexū est cā
 put, illota facies, non apparet circa collū inti-
 ma tunica, pendet indecorè in sinistrum latus
 palliū. Quid est quod stata hora nūquā ex per-
 gisceris? auscultate, vt opplebit aures meas va-
 niloquētia. D. Credas mihi affirmāti, tā matu-
 tinus hīc adessē, quā istorū vllus, si quispiam
 domesticorū è sōno me vellet excitare. M. Eia
 verò lauda te aliquantulū. Quid tu ais? non te
 ad quintā, serò vtiq; capit dormiēdi satietas:
 vt è lecto allubescat surgere, explicata relege-
 re, ediscēda ediscere, quò paratior scholam in-
 tres? D. Enim verò nō possū profectò vltro
 expergisci. M. Nullus ergo domi tuæ seruus,
 nulla ancilla, quæ te stertentē excitet? D. Sunt
 famuli, sunt ancillæ: at enim ne ipsi quidē pri-
 mo diluculo suos lectulos deserūt, sōnoque,
 vt nos pueri, æq; pascūtur. M. Vah, ista ratio pō-
 derosa est. Parētes autē qui tandē hoc patiun-
 tur? D. Nescio, cōniuet. M. Animū ipōsionē fa-
 cere, ni tu ab illis excitere. Sed illa ipsissima
 causa est. è strato, vbi cōcaluerit, inuitissimè te
 moues, nūc potissimū sūma hyeme, ne cōgla-
 cies. D. A ma me, illa verissima caussa est quā
 exposui, nec alia. Proinde irā tuā mollire ve-

lis, & animū in me quietiorē accipere. M. Tu igitur (infadū) ex tāta discipulorū frequētia re-
 pertus es vnicus, qui neq, per te euigiles, neq,
 per aliū. Quā timeo ne mihi verba des. D. Nō
 te circūuenio. M. Dedā alicui negotiū, qui do-
 mi quærat nū ita sit, vt tute narraſti modò. Sī
 mētītū deprehendero, neq, fidē in posterū di-
 ctis tuis tribuā, & pro fallacia ista meritā tibi
 mercedē dabo. Iā ne hoc tenes? D. Oppidò. for-
 tassis nō fatebūtur illi culpā suā. M. Immo for-
 tassis fatebūtur culpā tuā, & dicēt te ab ancil-
 la clarē in clamatū nihil cōsuēſſe reſpōdere: si-
 militer ac si etiam tū arctē, & grauitē dormi-
 res. Quod si iteratō clamet & minetur, te non
 nihil surrigere caput, & stridulo guttore quid-
 piam murmurare, velut porta in cardine: rur-
 sumq, super puluinū illud demittere, ac placē-
 dē, vt antea, sopori indulgere: & hāc esse vigi-
 lantiā tuā, videriū, aut peracutis sudibus te fo-
 diendū, aut faces tibi admouēdas. D. Quod li-
 bido eorū feret cōminiscantur: pſi tamē gal-
 los canentes nihil morātur: nō furgūt. M. Tu
 verò ne post crebram quidem ancillarū voci-
 feratiōē potes somnū excutere, ō pigerrime
 homuncio. Sed nūc intempeſtiuē de sōnolen-

tia tua longo sermone vtimur, diemque conficimus. Cognoscam de domesticis tuis. Si fueris verax, rem tuam feceris meliusculam, sin erit, vt vanitatis in te culpam admiseris, tu ipse clamore tuo omnes Endymionas vigilantissimos præstabis. Assequeris, puto, quorsum hæc spectet comminatio. D. Admodum, Præceptor.

PROGYMNASMA
OCTAVVM.

Petitiolusus.

PHILIPPVS, MAGISTER, PVERORVM
TVRBA.

PHILIPPVS. Memoriter memini, Præceptor, dixisse te aliquando nobis, necessariam esse in rebus vicissitudinē, nec durare posse, quod alterna requie careat. M. Quid tū postea? quā ob causam tu id mihi nunc subijcis? P. Haud sanè inconsu-
tò, ac temerè tuam vsurpavi sem

ten-

tentiam. M. Ergo cur vsurpas? Dic. P. Quoniã
 res quædam est, quam me à benignitate tua
 impetratam auferre volo. M. Memora puer. P.
 Si molestè non es laturus. M. Nisi tu iniustum
 quid à me petas, indignè nõ feram, quidquid
 petiueris. Nam vt iusta ab iniustis petere insi-
 pientia est; sic iniusta à iustis impetrari non de-
 cet. P. Ne tibi lubeat sinistrum suspicari. Iustè
 ab iustis iustus sum orator datus, & aduenio
 omnibus libentibus, vt quod in rem nostram
 communem sit, hoc à tua lenitate obtineam.
 M. Eloquere, quid est quod obtinere gestis? P.
 Paullum est. M. Quin tu vno verbo dic, quid
 est? P. Jam dies effluxere complures, ex quo li-
 bris semper affixi fuimus. M. Trabalibus cla-
 uis opinor. Subolet quorsum euasurus sis. Be-
 nè habèt tibi principia. Pertexe telam, sed ap-
 te, vt ne compellam te retexere. P. Et exercita-
 tionibus auditionum, scriptionum, recitatio-
 num, concertationum pœnè exhausti sumus.
 M. Itane verò? Exhausti? ô me in discipulos a-
 trocem, ô crudelem. P. Nec vnquam nobis vel
 ad momentum respirare, viresque fessas repa-
 rare datum est. M. Vt res suas cxaggerat? quod
quæ contritum est vetustate prouerbum : ex

musca elephantū. Quare vehemēter etiā atq;
etiā te rogamus, præceptor noster, promeridia
nis horis ad lusum remissionēque animi des-
cendere tuo concessu licitū sit. M. Æquissimū
postulas. Verū ego his conditionibus hāc po-
testatē largior. Ut absque tumultu ludatis, ne-
ue quis alteri turbas ciere insistat. Ut āte quin-
tam ad libellos redeatis. Ut deinceps manibus
pedibusque, cū hasta cū scuto, quod aiunt, ad
vestra studia incumbatis. P. Iustæ conditiones:
accipimus, ut pro tota schola respondeam. M.
Capesse cursum, condiscipulos affice tam bo-
no nuncio. P. Gratias magnas, ingētes tibi agi-
mus, humanissime atque optime præceptor.
Heus, heus pueri. PV. Nūquid nā apportas no-
ui? frontem exporrexisti, hoc omen placet. P.
Oneratum lætitia pectus apporto. Ego vester
hodie orator & exorator fui apud Magistrū.
PV. In quo? P. In ludendi veni. PV. Volupta-
tē magnā nuntias. Habemus ergo rem factā?
P. Factā. PV. Bene factū, & volup^{us} est. DEVS
te bene amet. Ludemus igitur? P. Nisi māuul-
tis inhærere libris. PV. Valeant libri. Ludamus
socij, euge ludamus. P. Silete, nō permittit gra-
tis ludere, PV. Qua mercede? P. Ut absque in-
condi-

conditis clamoribus, absque strepitu, crepitu, fremitu: sic enim interpretor quod dicebat de tumultu, & iurgio vitandis. PV. Fiet. P. Vt ante quintâ ad libros nos recipiamus. PV. Fiet. P. Vt deinceps neruis omnibus discamus. PV. Hic melius est respondere, fiat, quàm fiet: optare, quàm promittere.

PROGYMNASMA

NONVM.

Explicationum repetendarum ratio.

VRBANVS, THEOPHILVS.

VRBANVS. Repestine hesternam explicationem epistolæ Ciceronis? T. Non dum. V. Quid egisti? T. Occupatus fui in alijs. V. In quibus? T. In præceptis Grâmaticæ ediscendis. V. Vtrâque faciendû fuit. T. Si socio non caruissem, hoc quoque forsità præstitissem. V. Vis tecum repetam? T. Nihil malo. V. principio reuocabo tibi in mētē ipsū argumētū epistolæ verbis Gallicis: tu si diffidis memor es, poteris in chartaceū libellū referre. T. Nullo ne-

gotio retinebo, si iterum audiero: nec enim est ita longum. V. Postea Ciceronem exponā, verbum verbo, sequens constructionis ordinem, mox sententiam sententia, ut præceptor solet. T. Et ut nos vult se se imitantes facere in repetendo. V. Postremò themata indicabo cum accidentibus, & syntaxes quasdam faciliores. T. Obstringes me non vulgari beneficio. Secedamus in locum solitarium, ne quis hinc nostra dicta arbitretur.

PROGYMNASMA

DECIMUM.

Amisus, & promissus liber.

VDALRICVS, OTIO.

VDALRICVS. Quid vult hic fletus? O. Amisi librū. V. Quem? O. Emmanuelis Grammaticam. V. In scholāne? O. In schola, mi Vdalrice. V. Quo tempore? O. Hoc ipso die, ante prandium. Cum enim dato signo discedendū
esset

effet domum, egoque libellos meos colligerē,
 hunc non inueni. V. Quæsiuistine apud vicini-
 nos? O. Ac diligentissimè. Respondent om-
 nes, se esse extra noxiam; nec habere, nec scire
 quis habeat. V. Non tu illico ad præceptorē?
 O. Immò: sed iussit vt se appellarem deuuo
 post meridiem. V. Appella. O. Despero me re-
 cuperaturum. V. Alîs alijs suos amiserunt. O.
 Sic est? V. Nónne recuperarunt? O. Quidam,
 non omnes. Et hi, quòd rem suam malè cu-
 stodissent, aut in ludo à Doctore, aut domi à
 parentibus vapularunt liberaliter. Quod si ho-
 die librum meum non recepero, certiores fa-
 ciam ipsos oportet, vt pro hoc malo mihi dêt
 malum. V. Iuuabo te in queritando Emma-
 nuele tuo. Si non inueneris, est mihi aliquan-
 to tritius hoc ipso exemplar eiusdem, id dabo
 tibi proprium. O. Si non simulatè promittis,
 porrige dexteram. v. En. O. Offudisti aquam:
 redijt animus, & cura omnis ex corde exces-
 sit. v. Lætus sum, quod te tranquillauis. v. illi,
 qui se huius furti astrinxit: nam & librum mi-
 nimè retinebit, & vberius quàm tu plorabit.
 O. Furē hūc mihi dari in conspectū gestio: co-
 ram inos laudare ipsū, & capillo conscinderē.

PROGYMNASMA
DVODECIMVM.

chartæ in mēbranum consute.

CHRISTOPHORVS, HVGO.

CHRISTOPHORVS. Mi Hugo, est quod
abs te petam. H. Pete audacter. C. Insue mi
hi in membranā hasce chartas puras. H. Ipse
met insueres. C. Expers sum huius artificij; at
que vt id credas, inspice hunc librū, quā sit in
concinne distorteque cōsutus. H. Nec me Bi-
bliopæges erudiuit. C. Attamē quasi eruditus,
elegantè id facis. H. Si cui optimè placet, ei
optimè facio. Complicastine iā chartas tuas?
C. Maximè, istæ sunt. H. Da filiū, acū, mēbranā.
C. Cape omnia. H. Filum oportet ceratum es-
se, vt opus euadat diuturnius. C. Heus pueri,
quis secum affert cerā? H. in meo sacculo que-
ram. Aliquid certè reperio, ceram candidā, cō-
modissima est huic rei: nuper mihi hoc frustil-
lum donauit æditus ad tales vsus. Tu porrò
attentus aspice me suentem, & artem discere,
quò posthac aliena opera ne indigeas. C. Aspi-

cie

picio intentis oculis. H. Ecce quemadmodum chartam chartæ arctius coniungo, vt spatium inter illas nullum intercedat. C. Video. H. Itē quemadmodum supra & infra sunt æquales inter se, nulla prominet. C. Aptè, artificiosè. H. Nec foris intrego fila superiora inferioribus longiora visuntur: nec primū à secūdo maiore interuallo distat, quàm secundum à tertio, tertium à quarto. C. Peritè. H. Nodi parui, & intus omnes. C. Sanè. H. Nunc tu cultellū accipe sis, partesque chartarum superiores cautè scindendo aperi. C. Pro ista opera referetur gratia tibi, mi Hugo. H. Satis gratiarum retuleris, si me amaueris, & maiore quadam cura & alacritate quam hucusque didiceris. C. Vtrumque præstaturum tibi recipio.

PROGYMNASMA
DECIMVM TERTIVM.

Litigium.

PÆDAGOGVS, BLÆSVLVS, CVRTIO-
LVS, Alumni.

PÆDA-

PÆDAGOGVS, Germanus tuus, Blæfule, in
 discēdo est impiger, citoque arripit omnia,
 tu autem lentè admodum, & ambulas gradu
 testudineo. B. Quid ergo tam crebrò c̄mutef
 cit, cūm te interrogante respondendum est?
 P. Audin' Curtiole? C. Stimulat fratrem meū
 inuidia, ferre neutiquam potest, cum abs te
 laudor. B. Egōne gloriolas tuas tibi inuideo?
 Scilicet laudatissimus homulus es, præsertim
 cūm manè surgendum. Ibi apparet generosū
 pectus tuum: nam ad lectulum quasi clavis af
 fixus adhærescis. C. Tibi, obtrektor, hoc vi
 tium est; nam ego vocatus soleo me cubili pro
 ripere. P. Amborum vna culpa. Mea hoc facit
 indulgentia: sed aliquando malis mala eue
 nient. B. Nihilo sum te inferior. C. Quid erit
 impudenter loqui, si hoc non est? nondum de
 clinationes deuorasti. B. Pridem concoxi. C.
 Hebdomade antegressa exarboratur tibi coriū;
 quòd vocabulum iusiurandum, in casus malè
 inflectabas. B. Et tu ex vno errato colligis in
 flexiones me nescire? C. Si examinereris, vtiq;
 peccares in plurimis. P. Ne superbi, Blæfule; da
 bo enim potestatem Curtiolo te excutiendi,
 & introspectiendi penitissime. B. Habet nihilo

minus in schola complusculos, quibus palmā cedit. C. At tu interea manes indoctior, quam uis me alij doctiores sint, ut sunt: Cæterū vix tres quatuorue ex omni copia. B. Si tam crebris donarer munusculis ut tu, forsità alacrius discerem. C. Imo tum acciperes, si alacrius disceres. Non ante, sed post laborem veniūt præmia, si iuste veniunt. B. Abi argutule, consequar te, tametsi nolis. C. Si ego te cursuram incipiente consisterem, tum me non exequares modò, sed etiam anteuertes. Hoc tu, si speras; despera. P. Satis verborum. Vterque contēdat neruos: sic parentibus, mihi, cognatis futuri quàm charissimi.

PROGYMNASMA
VICECIMVMQVARTVM.

Hora producta.

PATROPHILVS, ZACHÆVS.

PATROPHILVS. Hęc hora tam longa est, ut si dimidiatus sit dies. Z. Mihi pœnè annus videtur.

videtur. P. Retraxit à cursu is, qui horologiū moderatur. Z. Non abest suspicio. Egisset hoc bonus vir antequā scholas ingrederemur. At ille perpetuò post meridiē errorem horologii sui, vel suā potius in curiā ista hora corrigit, ponderaque sursū reuocat: quo indies singulos ferme ad dimidiū horæ, tēpus nobis pro-rogetur, cū alioqui totas quinque hic sessitemus. P. Vbinā igitur hāc iniustitiā deplorabimus? apud quē de ista iniuria querimoniā habebimus? Z. Cēseo apud præceptorē. Verū cū ipsemet nō ignoret tēpus extēdi, & tam leni animo id patiatur, videtur velle nos ultra definitū spatiū hic inter scāna hæsitare: quod tamen sine magna eius quoq; molestia fieri nō potest. P. Consiliū dabo. Z. Da. P. Cōueniamus præfectū horologio, eūque totius scholę verbis rogemus, & honorarium polliceamur, ne nos cruciet amplius; quin posthac nō solū nō productiores, sed angustiores etiā horas reddat: quippe cū hic sedemus tādīu, & immeritò, tēpus quod domi ad studia, ad cœnā lusum q; relinquitur, necesse est fieri contractiūs. Z. Nostra etas, prò dolor, valde exposita est iniurijs: pueri enim contēnimur facile, quia pueri sumus.

EX SECVNDO
VOLVINE.PROGYMNASMA
DECIMUM QVINTVM.

*Se se vestibus exuentes, preces
ante somnum.*

PÆDOTRIBA, IVSTVS, FVLGENTIVS,
DEMETRIVS.

PÆDOTRIBA. Quorsum vos cunctamini?
detracto amictu vique ad subuculam, suo
se lecto quisque commendet. Auferte moras,
ego actutum huc reuertar. Quod nisi cuban-
tes inuenero, postea virgarum vicibus exarati
cubabitis. Præntinciaui cladem, prohibe-
te à vobis vim meam. I. Nescio quomo-
do nodus geminus, & arctissimus in ista li-
gula coriacea mihi extitit; quæso adiuua
me, Fulgenti. F. Quam multis astrigmentis,
& quàm scitè hic subligar thoraci aibgavit?

D, Sic

D. Sic oportet, Ast ego, aspiciite vt laborem in
 abstrahēdis caligis. I. Quare? D. Quia ex deam-
 bulatione cursuque hodierno pedes & crura
 affatim sudore immaduerūt. I. Adituabo te.
 F. Mihi verò quis subibit auxilio? I. In quo tã-
 dem? F. Vellem sanè alter vestrum purgaret cal-
 ceos meos, oppidò lutulenti sunt. I. Tute, vt
 reor, ad istam rem non malè aptus es, & suffi-
 cis. Mihi quoque præter me nullus est serutus.
 F. Hancine gratiam refers? phuy, vt olidi sūt
 calcei tui lintei? I. Mirum ni balsamū spirent,
 aut pastillos, aut stacten atque casiam oleant:
 gestaui duabus hebdomadibus. F. Certè qui-
 dem pro istis allium, hircum, suem olent. Da-
 res lauandos. I. Darem vtique, si alios retulif-
 fer mulier que lauat. D. Oh, quid Fulgenti
 hoc tempore & loco de diploide tua puluere
 excutis? oculos, aures, nares, faciem mihi com-
 ples. Fac modū. An nondum eriam? quin par-
 cis, inquam, mihi *παρὰ τὴν πρᾶγμα*? I. vbi ergo,
 & quando excuterem? D. Foris. F. Non ausim
 foras ire sine thorace. D. Ad fenestram proce-
 deres saltem. F. Nec ibi honestum est in indu-
 sio conspici à prætereuntibus. D. Par reponā,
 quod te mordeat, Quorsum tot fibulæ ad or-

natum

natum scilicet supertiacaneum, atque ad dissi-
 pandas & dispergendas pecunias. F. Tua quid
 antereit? I. Commutemus Demetri cingulos.
 Eia annuito. D. Tàm ne blanditur oculis tuis
 meum? Et quidem multò ante hunc diem. D.
 Quid diceret præceptor? I. Nihil prorsus, ne
 vereare. D. Qui periculum amat, etiam in re
 leui, næ ille haud mecum sentit. Verùm ego
 periscelides, seu fascias crurales tuas validius
 optauerim, quàm tu istanc Zonam meam. I.
 Posterius hoc dicis quàm credidi. At tu, Ful-
 genti, in arca tam alta, tam longa, tã lata quid
 habes? F. Quid hoc autem ad te attinet? libros
 nonnullos philosophicos. D. Hui, philosophi-
 cos? F. Ita, philosophicos, quibus me vsurũ spe-
 ro, postquam xui florem contigero: aliquot
 indusia, femoralia bina, tibialium paria duo,
 interulam eleganti opere contextam, pileum
 sericum, & quatuor tenuissima tela, perque
 angulos acæ plecta iuda riola. Adhæc, totidem
 collaria rugata linea, quibus nouo inueto col-
 lum circũdare mos increbuit. I. Malo ego col-
 laria indusijs continentia, plana, super oram
 vestis aliquantum proiecta, qualia sacerdotes
 literatiq̃ viri gestant, D. Quàm commodum

& decens conopeum hoc, quo muscas, & cul-
 lices arceo? I. Beatus ter, & amplius si quid
 etiam ad arcendos pulices. D. Obsecro tu mi-
 hi armorum tuorum, tegumentorumque pau-
 xillulum commoda, quibus te aduersus illo-
 rû insultus, morsusq; cõmun re soles atq; de-
 federe. F. Vê misero. Vt se isti impudentissimi
 sceleratissimi que scarificatores meo sanguine
 hac nocte ingurgitabunt? integros alo exerci-
 tus, & sũ stigmaticus toto corpore. D. En præ-
 terea lecticã spaciosã, per quã me volutare pos-
 sũ, vt libet. En culcitã plumeã, nõ vti vestre, la-
 na in culcatam; puluinar longũ, cervical mol-
 lissimum, toralia candidissima, stragulam ve-
 stem splendidissimam ac principe dignam. I.
 Ideone arctius dormis quã nos? qui æstate, vt
 nunc, gausapis tegimur satis: cortinas seric-
 cas, tuatq; exoticas delicias nihil impedimus. At
 at, præceptor redit: sileamus, & in lectũ perni-
 citer. P. Cõprime linguas. ~~Et cetera~~ hoc fieri?
 An istuc est colere vespertinũ silentium? Cras
 pro his meritis cõdigno vos afficam pretio.
 Cur nõ occlusisti valuas Iuste? I. Oblitus sum.
 P. Solennẽ precationẽ edidistis? immo eã quo-
 que, vt suspicor obliti estis. Vide quã parũ
 religiosi

religiosi sunt isti adolescentes: sic somnū car-
 pſilent. Deique, ſuiq; meiq; funditus imme-
 mores. Nonne hæc tua hebdoma eſt Deme-
 tri? D. Equidem eſt. P. Ergo age, dum veſtimē-
 ta pono ad cubandū, interea loci, piè pro-
 nuncia ſolitas preces, & ſinguli iunctas ma-
 nus cœlo attolite. D. Omnipotens pater, exube-
 rantiſſime fons bonorum, qui nocturnā quietem, ſo-
 porēque delinimentum ad ſalutem coporū homi-
 nibus tribuere dignatus es, tibi gratias agimus, cū
 nos hoc die clemētia tua ab omni caſu aduerſo tu-
 tos præſtitisti: iterūq; rogamus, vt peccatoribus no-
 bis per tormenta & mortem IESV Chriſti filij tui,
 quidquid hodie cogitatione, verbis & actione deli-
 quimus, benignè ignoſcas. Tuere nos iſta nocte à quo
 cūque corporis & animæ periculo. Eſto excubitor
 noſter, tu, qui nunquam dormitabis, neq; dormies: vt
 ſani ac leti expergeſiamus, & cū gratiarū actione
 die craſtino atq; in omni reliqua vita noſtra impe-
 rijs atq; præceptis tuis ſeruitutē hilarē totis viribus
 ſeruiamus. O Maria virgo, benediſta, inuētrix gra-
 tiæ, mater ſalutis, illos tuos miſeri cordes oculos ad
 nos cōuerte, tuiſq; precibus cōmiſſorum veniā, iuſti-
 tiamq; veram nobis impetra: vt cū ſupremus, ma-
 ximēque formidandus ille dies aduenerit, dig-

ni habeamur, qui posimus stare ante iudicem viuorum, ac mortuorum, Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, benedictum fructum ventris tui: cui cum Patre & Spiritu Sancto honor, virtus & fortitudo in omnium seculorum eternitates, Amen.

PROGYMNASMA
DECIMVM SEXTVM.

*E somno suscitati, precatio
matutina.*

CALIXTVS, ADOLPHVS, HENRICVS,
SIMPERTVS.

CALIXTVS. Benedicat nos hodie Deus Pater, à quo cõditi & rinitus, curas dira morte à sèpiterna morte vindicati, & Spiritus Sanctus per què abluti & sanctificati sumus. Iã lux orto sydere, &c. Surgite cõtubernales, surgite. Adolphe, Henrice, Symperte. Ecquid audistis? expergiscimini. Tacent. Cernite, vt valuis

reclusis

reclusis clarissima se lux infundit. Surrecturine estis an non? A. Quid tu (malum) nobis ista horribili vociferatione somnum abrumpis? quid gannis? quid vis? atra bilis te agitat. C. Surgendum est tibi, deferendus nidulus. Heus heus. surge. A. Cessa sis hoc clamoris edere. Enimvero profectò non possum. C. Profectò potes. A. Conniui potius hac nocte quàm dormiui, eamque plenam timoribus & miserijs habui, plumbeum gero caput. C. Et cuiusnam erant illi rhonchi? A. Nullos sensi rhonchos, absiste hinc. C. Non igitur verum loqueris, te conniuisse: somno approbè irrigatus, summer susque iacuisti, si rhonchos, & quidem tantos, minime sensisti; ego sensi. Surge, non piger, sed ipsamet pigritia. A. Ah Calixte, nimis hoc quidem inhumaniter, & valde importunè; sine pauxillum: sic tibi obtingant, quæcunque exoptas bona. C. Lirtori loqueris. Henrice, corripe è strato corpus. H. Quota est hora? C. Quinta. H. Erratis vterque, tu & horologium. Adhuc nox atra caua circumuolat vmbra. C. Scilicet in oculis tuis. Faxo mox adducatur faber, qui forcipibus illos tibi aperiat. Exeute nocte dormitator, Quia surgis? H. Obtūdis,

iā primū versavi me in alterū latus. C. O Chri-
 ste, etiā hic stertere vult in meridiē. In eodē lu-
 do vidētur docti ad somnolentiā. Sed eī vo-
 cis sat. Symperte surge. S. Dictū ac factū, sur-
 go. C. Te laudo, haud sōniculosus es. Vos nisi
 ē vestigio surrexeritis, renūtiabo Magistro, vt
 vapuletis pro ientaculo. A. Quod tibi DEVS
 Opt. Max. pro tuo prandio largiatur. Faceſſāt
 minā. C. Vt oscitāt? vt brachia tanquā in cru-
 ce suffigēdi distorquēt? vt capita scalpūt? vt o-
 culos fricāt? quasi vespertiliones lucē indignā-
 tur. H. Nōne hic dies est festus? S. Cur tu istuc
 quæris? H. Quia de more ad sextā liceret som-
 no recreari. S. Negotiosus, seu profestus est, nō
 festus. Sed cōticescite dū solitā precationē ex-
 pedio: attēdite, animosq; vestros ad Deū trās-
 ferte. A. Hoc agimus. S. *AEterne mundi opifex, ti-
 bi, gratias, quātas nostræ mētes capiunt, cū nos hac
 trāfacta nocte viuos, incolumes, & omnis macule pu-
 ros atq; integros tua misericordia cōseruaſti. Ora-
 mus te per bonitatē tuā, cū ista luce, cuius primor-
 diū videmus, veræ Catholicæq; fidei lucē, emendatio-
 nē vitæ nostræ, securitatē mētis, & diuinæ cōsolatio-
 nis tuæ latitiā nobis hodie, & quo ad vixerimus, cō-
 cedas. Tibi corpora, tibi animas nostras, introitū &*

*Exitum, vitam atque obitum, omnia denique nostra
commendamus ac tradimus. Miserere nostri Domi-
ne, miserere nostri. S. Maria in tuam custodiam &
clientelam nos recipere. Ora pro nobis peccatoribus,
Amen.*

PROGYMNASMA

DECIMVM SEPTIMVM.

*Vestientes se, & reliqua
peragentes.*

I I D E M.

CALIXTVS. Adolphe. A. Hem, quid est? C.
Veni huc sis. A. Quid hic homo vult? C.
Quid ais? A. Qua de re? C. Cur piget te magis
attrahere fursū caligas, thoraci que astrigmen-
tis istis, que plurima dependent subligare: ut
pulchrè, sine plicis atque rugis adhæreāt pe-
dibus vndique uti meas vides adhærere? Nam
hoc negagere quid est aliud, quā segnè & desi-
diosū velle argui? A. Nouimus te φιλόκαλον, &
mūditiore ipsa mūditiā. Porro meas ille indo-
ctus sartor nimiū laxas, nimiū lōgas fecit, ni-
hil attrahedo pficio. S. tūne fregisti hāc matu-
lā Hērice? H. Apage cū isthac in simulatione, nu-

glâdes, castaneas, amygdalas fregi multas: hoc scio. A. Quis autem pectinem meum suble-
git? C. Ne clama, hem illū tibi. Ego ante vñs
sum, quā tu experrectus es, quia meum ne-
scio vbi deposuerim. S. In risco videbam heri.
C. Visam. Rem elocutus es, hīc est. Pecte igi-
tur caput Adolphe. Primūm, vti suadent me-
dici, radijs rarioribus, tum densioribus, & à
brechmate in occiput, rursūmq̄ ab occipite
in sinciput ducito: sic enim pori aperiuntur,
& exhalationibus caput leuatur. A. Obtempe-
ro, ac vellem hanc me citiūs medicinam do-
cuisses. Da inductorium, calcei sunt angusti,
& breues. S. Vt stridet sponda mea? vt itē cre-
pidę meæ, & hoc quod calco catapetasma scir-
peum? C. Fulmenta lecticę tuę, Adolphe, quā
cariosa sunt? A. Non minus tua si aspicias, &
si scruteris, forsitan musculos aliquot inue-
nies, quos tibi culcitra tua stramētitia proge-
nerit. C. Sentirem, si quid esset vernularum
istorum domi meę procreatum. H. Globulos
thoraci assutos vnumquemq̄ oculo suo fac
īndas, Adolphe; ne vt ventriofsi, & abdomina,
eo infra aperto, sub interiore tunica ventricu-
lum tuum spectandum ingeras. A. Euge, cal-
ceolos

ceolos tuos nitidissimos vinculis suis obliga,
 ne laxi in pede hæreant. C. Hic tapes de parie
 te cadet, tot passim abiunctis annulis, quibus
 ad vncinulos suspendebatur. Symperte prou
 debis vt commodius pendeat. S. Prouidebo.
 Quò pedem, Adolphe? A. Etiam tu interro
 gas? deorsum ad abluendam frigida & faciem
 & manus. Cæterùm guttur pollubrum, vt sci
 tis, immunda sunt. Demus ancillæ teruntios
 aliquot, vt permundet: interim ad salientē la
 uemus in atrio. C. Cōtinuò te sequemur. Tol
 le tecum lintea, quibus nos extergimus post
 quam lauimus. S. Tu Henrice vt aspersus es
 atramento? vt digitos habes sordidatos? calida
 opus sit tibi, non frigida, & pondo smigma
 tis. H. Eo diligentius lauabo. S. Frica item ci
 lia, & palpebras, sunt ibi sordes: nec minus au
 rículas, & gargariza bis, ter, quod ad fauces col
 lumque purgandum valet. H. Doctum ne do
 ceas. C. Eamus, ego obserabo cubiculū. S. Cla
 uim autem in porta relinque vt nuper; vnde
 cleptarum irripens quispiam, iterum mihi sca
 bellum auferat, & puluillos deinde: ac nisi gra
 uis sit nimium, grabatum cum ipso lecto &
 toralibus. C. Nullus est hoc meticulosior, xq;

S. Si spondes te damnū præstaturum, non me-
tuam. C. Spondeat Henricus, mihi non est o-
zium. H. Ain' verò? C. Certè inquam.

PROGYMNASMA
DECIMUM OCTAVVM.

Mores in cubiculo, in lecto.

PÆDONOMVS, VICTOR, CYRIACVS,
THEODORVS, *Alij.*

PÆDONOMVS. Quosdam in angulo col-
latis capitibus cōsufurrantes intueor. Vi-
ctor victor, quid nugarū? V. Nihil. P. Hic puer
quotiescunque interrogatur quid faciat, aut
quid fabulatus sit, hoc solūm responder, ni-
hil. Si tandem contra verberibus te obseuero,
aut colaphis caput tuum ~~impuleris~~, non erit,
opinor, cur fleas, quia nihil tibi fecero. C. De
tabella loquebamur. P. De qua tabella? C. Quæ
introrsus ad cubiculi ianuam appensa cerni-
tur, morumque cubicularium præcepta conti-
net, quæ tu annum abhinc nobis dedisti. Aie-

bam

bam igitur ea hodie de more legenda publi-
 cè, Victor à me dissentire, quod mensis nō dū
 totus præterisset. T. Immo, vt sis sciens victor,
 hesternus dies Maium clausit, & hodie Kalen-
 das Iunias egimus. An ista est? A. Ita est. P. Cu-
 stodiatur ergo mos, & ne ante quieti tradan-
 tur corpora, quam leges recitentur. Aduertite
 aures, & in quam, quâsue hætenus quisque
 commisit, in easne committat de cetero, mag-
 nopere caueat. Quis leget? T. Ego legam, si
 mandas. P. Age, hanc cistam conscende, & vo-
 ce elata, intelligenter, ac distincte. T. *A cubicu-
 lo omnes profanæ, impudicæ, stultæ imagines ab-
 sunt o earum loco sacras, pudicas, hominum, qui in
 laude vixerunt, quosq; in cælum merita vocauerūt,
 reponunto.* P. Decet animum accipere formas
 rerum honestissimas, de quibus tum cogitet,
 quas somniet, & in quibus corpus iucūde ob-
 dormiscat. Quare autē prima, quæ nascēte, &
 vltima, quæ Occidete die contuemur, honesta
 ac pia non sint? & cur non potius mentē ad
 virtutis amorē, ad Deū & cœlestia erigāt; quā
 sua deformi, abiecta, & ridicula specie ad res
 humiles, sordidas, turpes ac leues rapiant? C.
Victor ad caput lecticæ suæ affixit imaginem
Bacchi,

Bacchi, coloribus variatam. Infidet a fello, gestat vexillum, in quo sunt farcimina, pocula, placentæ, pulli gallinacei, & vasculum vinarium. Stipant illum cum ventre collatiuo satellites, coronati pampinis, (vt ipsemet liber) botris in orbem dependentibus. P. Hem, quæ hæc est fabula? C. Ecce tibi portentum. P. Leuicule puer, quid tibi voluisti cum hac monstruosissima effigie? placet hoc tibi? Istæ sunt cogitationes tuæ cum surgis, cum lecto te credis? hæccine somnia? visne tu comes Bacchi, an Musarum fieri? Ego te pro istis factis vlcifcar probè. V. Quia pulchra & iocosa est, ideo affixi: & dederat mihi frater meus. P. Non inuenisses alium locum vbi affigeres? V. Hic tutissimus videbatur. P. Extemplò refige, & in conspectu omnium conscinde. Malam rem non effugies, si posthac quidquam simile; nec tu, nec reliqui omnes.

T. Clamorem & colloquia penitus vitando: si quid dicere necessum fuerit, summissa voce, & paucis transigunto: silentium sanctè obseruanto.

Seu cum surgunt, seseque amiciunt, seu cum stratis se commissuri vestimenta exuunt, verecundie rationem maximam ducunto. Corpus quoad licebit opertum

opertum semper habento. P. Flagitij principium est nudare inter ciues corpora, scripsit poeta quidam vetus. Nec mulier modò cum veste verecundiam exiit, vt inquit Herodotus, verum etiam adolescens, vt ego affirmare non dubito. T. Ad vicini lectum ne accedunto, neue per cubicula cætus celebranto.

Scopulas vestiarias, seu verricula setacea in cubiculo appendunto, illisq; ad purgandas vestes crebrius vtuntor.

Fenestras vbi sudum erit aperiunto, aerem inclusum & densatum rarefcere, & puriorem fieri permittuntor.

Antequam decumbant & mane cum surgunt, in frontem & pectus salutiferam S. Crucis notam exprimuntor: Precationes præscriptas adiunguntor. P. Facitisne hæc, pueri? A. Facimus. P. Bene nuncias. Si falsitatis vos comperero, pessimo loco sita erit res vestra: poenas quam atrocissimas à vobis repositam. T. Cum surrexerint aluum deiciuntor, lectum componuntor, caput pectuncto, manus & faciem lauanto, os propè elnuuto.

A qualicunque cuiuscunque generis sorditudine se se liberos præstantor. P. Apud quemcunque inuentus fuerit vnus pediculus, ille Tribunus pedi-

pedicularis renuntiabitur, & curabit, ne quid alij eiusmodi morbo laborent.

T. *Linteæ lecticaria, indusia strophiola die præstituto ad lauandū danto.* P. Hactenus quæ extra lectum seruanda sunt: nūc quæ in ipso lecto.

T. *Lectum ubi occupauerint, verbum ne edunto.*

Sine intima tunica somnū nunquā nusquā ineunto.

Ne corpus huc illuc iactāto, neue malè cooperiti iacento. Neue proni neue supini, sed in latus dexterum cubanto, brachijs ita transuersim compositis, vel dextra manus sinistro, leua dextro humero admoueat, similitudoq; crucis exprimat. P. Hic mos admodum pius est, & laudabilis, traditus etiam ab ijs, qui deformandis adolescentum moribus scripserunt.

T. *Si necessitate flagitante cum sodali cubuerint aliquando, quieti sunto. stragula ad se ne attrahunto. Arthonchis abstinere se assuescunto.* P. Nimirum, quod per se patet, vt dormire detur cæteris. Si solus fueris, da fræna rhonchis. Quamquam ita pacatè, ac sine sonitu corporis reficere, vt id nemo sentiat, est commendatione dignum.

T. *In singulos menses hasce leges recitando iteranto.*

PROGYMNASMA
DECIMVM NONVM.

*Cōpositio corporis inter colloquē
dum, & consuetudines ru-
sticanae.*

ADELPHVS, EVLALIVS!

ADELPHVS. Peruellem, Eulali, si esset tibi
complacitum, quod in Grammaticis, idem
in ijs præceptionibus institutum teneremus,
quibus morum laudabiliū rationes in Gym-
nasio explicatae sunt; vt alter scilicet alterū su-
per illis interrogaret; quo & tenacius inhære-
rēt in mētibus quæ māfissent, & eodē reuoca-
rētur quæ effluxisset. E. Bonū & æquū oras,
Adelphe; tā mea quā tua caussavolo. A. Per tri-
dium proxi- ~~me~~ ~~triduum~~ de congressionibus
disputatū esse scis. Quāobrem de ijs cōpendio
colloquamur, si videtur. E. Mihi verò. A. In ca-
pite primo partes interrogādi, in reliquis res-
pondēdi sumam ego: nisi tu aliud vis. E. Velle
tuū volo. A. Quod erat primū? E. Quis totius

corpo-

corporis status deceret adolescentem in colloquio. A. Apud viros auctoritate, grauitate, amplitudine aliqua præcellentes cum ut aitandum & loquendum aperto capite, tenendusne interim subaxilla pileus? an in manibus habendus ille quidem, circumagendus tamen sensim in orbem? an inde villi decerpendi? an puluisculus decutiendus? E. Oh, nequaquam. Isti agriculturalium, & aurigarum solæcismi sunt. Sinistra pileum teneat, dexteraque ad pectus, seu vmbilicum quam leuissimè admoueatur. A. Hoccine modo? E. Hoc ipso. A. Quid oculi & vultus? E. Amico lumine intuendus, qui cum sermonem exequimur, non toruiter, non impudenter, non ferociter. Facies in rubore, proinde ut si sudaret, non abstergenda, nec aliorum commutanda, nec commutanda; verum in eodem habitu constantè conseruanda. A. Explana hoc. T. Prohibemur iam crispare nasum, iam frontem nubibus obducere, & contuicare, iam attollere supercilia, iam distorquere labra, iam hiare faucibus. A. Qualis animi hæc putas argumenta? E. Ventosissimi, imprimisque temerarij. A. Quid habes monere de capite? E. Sunt qui illud quietum tenere haud queunt. Sunt qui ipsum

sum quatientes petita negant. Quosdam videmus eo reducto alios accersere. Alios fricare occipitium vel quatuor digitis, vel vno etiam, quod olim reprehensum est in Pompeio, vt mea est memoria. Horum nihil committendum; vt neque adducendi humeri, agitando brachia, quasi muscas abigeremus, neque digitis exercendæ argutiæ, vacilladûm ue pedibus, sed in vestigio primo consistendum. A. Superest de tussi & screatu. E. Quod necessitas non coegerit, vitandum est; obturbantur enim loquentes. A. Si inter amicos, sodales ac familiares de vtilibus honestisque rebus sit introductum colloquium, an me tum ibi obdormiscere deceat? E. Nisi hoc deceat, præbere opinionem isto facto, quasi præsentis in contempationem nobis venerint, & ipsorum sermones cum aspernatione audiamus. Largiter quosdam in eo vsque ad rhonchos delinquentes obseruauimus, quibus item saliuâ in barbâ defluebat. A. In consensu confabulantium quid cauendum? E. Ne exsurgamus, & interea per conclaue in ambulemus. A. Quid præterea? E. Ne corpus iterum iterumque cômoueamus. & nunc quidem in hoc,

latus conuertamus. Ab agro etiam sunt, qui eo ipso tempore, si quam secum ferunt ad se conscriptam epistolam, educunt è marcupio, & in conspectu omnium taciti legunt; quiq; cultello vngues refecare non erubescunt; veluti si aut nemo adesset, aut qui adsunt, caules ac fungi essent. A. Ad cætera prolabamur. Tu interroga. E. Imò tu interroga. A. Respondere iam malo. E. Non luctabor tecù, interrogabo.

PROGYMNASMA

VICESIMVM.

Instruere, & adornare mē sam.

SERGIVS, PROCOPIVS *familiares serui.*

SERGIVS. Ecquid audisti de Oecono-
 mo, Procopi, hodie in ædibus nostris instru-
 dum conuiuium? P. Nihil verum. S. Herus
 amicos quatuor vocauit, principes huius ciui-
 tatis, eruntque missus non pauci. Lepores, ca-
 pi perdices, truttæ, salmones, & alię conuiuan-
 tium deliciae apponentur, quas modò præte-
 reunti mihi apud culinam cocus memorauit

memo-

memoriter, & ipsa enumeratione me in lassitudinem dedit. P. Quid ais? S. Audi nunc iam. Nos alia alijs, cuique famulo suum munus relinquamus: quod nostrum est præstemus sedulo, mensamque suis rebus & apparatu instruamus. P. In me nihil est moræ. S. Bene factum, quod ancillula euerit scopis hora sexta tricliniū: alioqui tu euerere debuisses. P. Tu debuisses. S. Tu debuisses. Vtinā quoque pollubrū lauisset, sordet. Sed imperabo, ipsietianū poterit. P. Ad orbiculatam hanc accubabunt, opinor. S. Planum id quidem est. P. Tu mappas à famula atriensi poscas, illas arte laboratas, nosti: ego tapetum viride quæram, quo primum mensa conuestiatur. S. Poscam. P. Cur tam serò redis? S. Mulierem illam sursum & deorsum cursitando queritare me oportuit. P. Cōsternamus ergo mensam. En constrata est. Nunc stans per quadras afferam, & orbiculū, cui patinæ superponentur, ut mappæ ne polluantur. Quot discubent? S. Octo. P. Quid ita? S. Illi quatuor primarij ciues inuitati, herus, hera maior, filius herilis, hera minor. P. Tibi Cohlearia pedunculis inauratis, & cultri manubrijs argenteis curæ sint, S. De sale in pila

contuso tria salina imple. P. Ecce. Currá nunc
 in cellam promptuariam, apportabo canistrū
 cum pane primario & candido: nam secunda
 rius hinc exulabit hodie. S. Sellas ego conqui-
 ram. P. Ut promum condum timere sensi mo-
 dō, ne nos de pane isto comederemus interea
 loci. Pumex non eque aridus est, vt hic senex.
 S. Parcus, sordidus, tenax & pertinax est. P. Ip-
 se quoque follem obstringit ob gulá, ne quid
 animæ amittat dormiens. S. Nec me animi fal-
 lit, cellarium in metu futurum, ne gustemus
 de vino. Profectō pitissabimus, dum per do-
 mum cum cirneis, lagenis, cantharis, ambula-
 bimus. Nec verō quisquam est tam ingenio
 duro, quin vbi quidquā occasionis sit, sibi fa-
 ciat bene. Impone cuilibet quadræ panē suū,
 & tege mappula. P. Non dum postulauī recēs
 lotas: nam quę in hac capsula, maculis iā sor-
 dent. Vado petītum. S. ~~Cursim ito~~. P. Hic ero,
 cum illic censebis esse me. Adsum, quid iam
 deest? S. Vas refrigeratoriū, in quod cœnopho-
 ri & canthari deponantur: nunc enim æstus
 hiulcat agros, quippe mense Iulio. Item aliud,
 cuprea illa trulla, in qua crystallina pocula, &
 argentea eluantur. Sed hæc postremō. Iā aba-
 cum

cum oneremus. Defer quadras plures, vt permutare ad singulos, missus, & quoties opus fuerit, commodè possimus. Iam de pane cibario paniceas quadras desecato, quæ cibus substernantur, qui mos est aulicus. Mi Procopi, afferto etiam sportulam, in quam reliquiae ciborum, & ossicula de quadris à mensa ablati projiciantur. P. En attuli. S. Euge, optimè. P. Simul abeamus ad afferendas pateras, phialas, scyphos, culullos, cymbia, ciboria, chrysendeta, anaglypta, toreumata, cælata, non cælata, pocula, quamuis omnibus vsuri non sint: vt dominus noster à poculis haud inops esse videatur. S. Meritò, hæc enim eius arma sunt, cum sit helluo, non librorum sed Liberi, & hinc vsque ad sidera notus. P. Habet huc morbum. Quid iam desideratur? S. Magnum illud maluumium argenteum, marginibus seu labris inauratis, cum suo vrceo, vnde manibus lymphas demus & tonis mantilia villis. P. Cura uero, hem tibi, quid insuper? S. Vt suffitum thuris spargamus per triclinium, quando accumbendum erit, & in tempore de vino è cadis hauriendo cellarium admoneamus: non illo ignobili & cibario, quo assiduò gulæ nostræ

lauantur, neque defugiente ac dubio, aut acef-
 cente: sed honorario, Falerno, Cretico scis? S.
 Teneo istuc fatis. Qui agent dapiferos? S. Li-
 banus & Stasimus, pocillatores nos duo. De
 lancibus, catinis, scutellis & patellis rogabi-
 mus homines, vt nobis aliquantillum asser-
 uent, non repugnante coco, qui nos amat. Pe-
 titionem nostram curę habebunt vtique. P.
 Id ipsum meditabamur ego venterque meus:
 in quo intestina prę inanitate horrendū mur-
 murant.

PROGYMNASMA
 VICESIMVM PRIMVM.

Quæ antè accubitus.

ISACIVS, VRSMARVS.

ISACIVS. Cū in conuiuio mæstum sedere
 sub rusticum, ac præter decorum sit, quoniã
 scilicet ingenuæ voluptatis, & lætitiæ causa
 inuentione conuiuia, deceatque nos, quando
 manus

manus lotas mantili abstergimus, simul quoque omnem abstergere, & excludere ex animis ægritudinē, ac tradere curas in mare Creticum portare ventis quid tu, Vrsi mare, hesternæ luce tristitulus, meditabundus, ac suspiciosus, lugenti que simillimus inter conuiuas? V. Conabar ego quidem me ad hilaritatem dare, sed difficile est imitari gaudia falsa. Difficile est tristi fingere mente iocum, vt ait poeta elegiacus. Verum quò minus ego, hoc magis tu lætitia diffundebare, meaque tristitiam facile compensabas. I. Siquid feci, aut facio quod placeat tibi, gaudeo. V. Quin & illud probabam, quod antequam accumberes id peragebas, cuius causa à mensa surgere non datur laudi adolescentibus. I. Quin etiã illud quod nō aduertisti. Cùm essem arctissimè cinctus, laxaueram aliquantum cingulum; id si post accubitum fecissem, omnes, puto, tuque inprimis me putarent velle volare quam primum, atque ob eam rem reddidisse ventrem capacissimū. V. Et iã sic vix te suspicione exsoluis apud alios. Miror autem his regionibus morè inoleuisse, vt cū honoratis accumbatur nudatis capitibus, Quia apud nostrates mos

est, operto esse capite, sæpe obliuiscor huius rei, pileum non depono super scamno alicubi. I. Iam inde à maioribus hoc fit. An mirum sit, si honoratis honos habeatur? nam poculis & patinis id non fit; quãuis manus lauemus, non tantùm vt mundæ sint, verùm etiã quòd panem tractaturæ sunt, quem prisca vti rem sacram attingere consueuerunt: ideoque si forte in terram cecidisset, reuerenter lauabant, & osculabantur. V. Idem à nostri sæculi mortalibus istanc rationem nescientibus seruatur. I. Non autem omnes prouinciales, nec semper hunc morè de capite nudando seruant: ephēbi senioribus reuerentiam debemus: quemadmodum hoc quoque nos in primis commendat, cedere loci honorem alteri cum discumbitur, nec eligere primos accubitus in cœnis. Quod si quis etiam eò inuitet, honestum est se excusare comiter, nisi qui hoc facit, tertium, quantum id faciãt, aut magna fuerit auctoritate: tum illius voluntati obtemperandum est, ne verecundiam nostram cæteri contumaciã interpretentur. V. Arbitror me id adhuc præstitisse; & hoc similiter, cum omni pietate videlicet, aut ipsum me precaiones diuinas an-

te mensam recitasse, aut dum ea recitarentur
 quierum astitisse atque auscultasse. I. Quàm
 multa existimas post accubitum, inter pran-
 dendum cœnandùmue obseruanda, si peccari
 potest, non vno modo antequam recubueris?
 V. Tã multa, vt voluminibus mandari queât.
 I. Non ergo dies vnus ad enarrandum satis
 sit. V. Nec decem. Quid decem? nec viginti. I.
 Non me fallunt iocationes tuæ.

PROGYMNASMA
 VICESIMVM SECVNDVM.

*Ministrare accumbentibus,
 & alia.*

DIDASCALVS, PVER.

DIDASCALVS. Cùm cœnarem heri cū pa-
 tre patruoque tuo, Christiane, structorem
 te acriter defixis oculis intuentem obserua-
 bam, notantemque curiosè quomodo singula
H 5 in por-

in portiones diuideret, & cui primò, cui postremò præberet de patina. Cur id, amabo. P. Ut ipsa obseruatione perdisceré hoc artificiù, quo me artificio uti oportebit olim, cù virilè togã induero. D. Istã causã non improbauerim. Cur de missibus raris & delicatis nihil attingebas? P. Meminerã te docuisse nos, magis venire gloriã, si his abstineas, quã si fruare. Et quẽadmodũ ille dixerit; nunquã se pœnituisse quod tacuisset, quod locutus esset, sæpe: ita fore, ut nos quoq; nunquã pœniteat quod genus cibi lautius recusauerimus, aut falerni loco aquã biberimus. D. Prudẽs responsio. Verũ, cù pro more gētis nostrę ad extremã mēsã, nũ dato capite stãs cibum vnã nobiscum caperes (quod tamẽ tũ demũ faciebas, cù te accedere iussimus.) cur ante finẽ epularũ discedebas? P. Quia quod natura desiderabatĩ sumpserã, & tu me sic agendũ esse docueras, præsertim, si conuiuũ produceretur. D. Tollebas igitur orbẽ tuũ cũ reliquijs, precatuq; à nobis veniam, & flexis poplitibus nos salutãs, meq; precipuè, ita abibas. Placuerunt mihi hæc, vidiq; te moratum esse, egregiumq; adolescentulum, ac statim patris fortunas laudauĩ, qui gnatum haberet tali ingenio præditum: & ille

& ille testimonio meo nō mediocriter est gauisus. Monui præterea, vt neq; te, neq; cę eros fratres tuos minores immoderato cibo potuq; cōpleri ac distēdi permitteret, & sēper citra satietatē potius, magisq; crebrę, quā multo alimēto vos refici iuberet. Quod si in cōuiuio ad mensā vos adhibuisset, ne vsq; ad finē ibi sedere inter cōuiuas pateretur. Pueres impuberes, ait Gellius, cōpertū est, si plurimo nimioq; cibo vterētur, hebetiores fieri; aduertimusq; elici tarditatē, corporaq; eorū improcera fieri, minusq; adolefcere. P. Currenti calcar addidisti: ille nos frugaliter alit. D. Vnū n̄ hilo minus peroptabā. P. Quid est id autē vnū? D. vt rediisses post ea, ac si quid opus fuisset, ministrasses: aut expectasses, si quis voluisset quippiā. P. Id ego reuera facturus erā: at mater quę foris in culina ancillis imperabat, alia in re me occupauit vsq; ad primā facē. D. Sat habeo mater fuit, matri mos geredus fuit. Cæterū quāto venustius politiusq; ministraffestu nobis cœnā tibus, quam ille vester famulus? quem inter Faunos & Satyros, in montibus & speluncis apparet educatum. Nō verebatur in cōspectu omnibus dū ad mensā astaret, nūc caput, nūc subitū fricare, nūc vngues rodere. Aliquando

manus in sinum mittebat, nonnunquã à tergo eas coniungebat, quas ipsas indiligenter lauerat. Cùm patinam ferret, aut cyathum alicui accumbentium porrigeret; & expuebat, & alia similia, quæ nunc non memini, faciebat, quæ tu, si probè ingenuitatem tuam more (q; cultissimos noui, ne magna quidè pœna proposita admitteres. P. Nescio tamen, vtrũ omnes numeros in ista parte sim consecutus. D. Vicisti cogitationes meas tuis processibus.

PROGYMNASMA
VICESIMVM TERTIVM.

Temperantia in victu.

MAGISTER, SIDONIUS, AMIANVS.
discipuli.

MAGISTER. Quo tanto altius in memoria
vestrũ omnium infideant, quæ de adhi-
benda cibi potusque moderatione disserui,
furgite Sidoni & Amiane, atque in medium
pro-

prodeuntes, ea per quæstiones & responsiones iterare. Sidonius interroget, Amianus respondeat. Si memoria alterum defecerit, ego subueniam. S. Quamobrem edere ac bibere cū modo debemus, & ad mensam venire animo quieto, vt desideria naturæ satiemus. A. Quia vt Cicero scriptum reliquit, nimio cibo ac portione distenti, mente vti rectè non possumus. & bene Horatius Sat. 2. lib. 2.

— Corpus onustum

*Hesternis vitijs, animum quoque prægrauat vnà,
Atque affligit humo diuinæ particulam auræ.*

Bæotios quoque idcirco tām tardos ac stultos extitisse creditum est, quoniam se vino & dapibus nimium complerent. Hinc Platonī Italicæ & Syracusanæ mensæ in Sicilia probate non sunt. Possumus & testem moderati victus laudare DEI filium, qui iussit vt cauermus, ne corda nostra grauarentur crapula & ebrietate. S. Sunt ne coniuncta hæc duo, edacitas & stoliditas? A. Ferè; nam vt sapientes plerumque videmus minimi cibi, minimique potus, sic contrà fatuos plurimi, Nec est vt mi
randum

randum sit eos bestiarū, (quas natura ad pastū abiecit) morē sequi, quibus cū bestijs tanta est similitudo. S. Quid Ægyptiorū Sacerdotes, rerū causas ac sydera accuratiūs cōtēplaturi? A. Sæpius toto biduo ac triduo nihil gustabāt. S. Lacedæmonijs pueris quid fiebat? A. Decimo quoq, die Ephoris se-sistere cogebātur. Hi, quē molliorē pinguiorēq, cernebāt, eū plagis onerabant. Quin etiam apud ipsos ciues dedecori magno erat, obesū habere corpus. S. Quæ fuit. D. Augustini sentētia? A. Sobrietatē ingenuarū artium procreatricē & magistrā, ebrietatē ingeniorū pestē esse. S. Hucusq, quid ingenio ac literis officeret intēperantia: nūc quid valetudini cōmodet expone. A. Nimiū quātū incōmodat, nō enim reficiūtur vires, sed opprimūtur. Diogenes aiebat earū domorū, in quibus est alimentorū copia, multos esse mures ac feles. Similiter corpora, quæ multo cibo pascerētur, etiam multos aspicere morbos. S. Quorū maxime insignia exēpla in hoc vitio vētris & gutturis allata sūt? A. Duorū Imperatorū, Vitellij & Maximini. S. Qualis prior? A. Cū voluptati huic edēdi & bibēdi maiore diei noctisq, partē tribueret, vt epulis nouis locū faceret, vomī

tu onus reijciebat. S. Qualis posterior? A. Quadraginta libras carnis vno die absumebat, vini amphora exhauriebat: adeo vbertim sudante corpore, vt in calicē sudor colligeretur. Et mādatū est literis, vno die collectū sudorem tres sextarios impleuisse. M. O flagitiosā hominū foeditatē, S. Quorū cōtra laudata est tēperātia? A. Cyri maioris. S. Quid ais? A. Cū ex eo hospes quæreret, quid ad conuiuium parari iuberet, panem, inquit, solū: spero enim me apud flumen cœnaturum. S. Cuius insuper? A. Socratis, qui cū ab amico admoneretur, quod hospites accepturus tentaculum apparatus curasset, respondit. Si boni sunt, satis erit, si mali, plus satis. S. Ecquid tertiū suppeditat? A. Etiā. S. Cuius illud? A. Alexātri Magni. Huic cū Regina Carię cibos & bellaria curiosissimo artificio apparatus subinde ostētationis causa mitteret: Meliores sibi esse dixit cocos, nocturnū iter quo prandium, et parcitatem prandi, quo cœnā sibi suauem redderet. M. Pars est in tēperantia, res ad epulādum exquisitas appetere. Socrates quidē hanc voluptatē nullo loco numerabat: cuius est: cibi condimentū esse famē, potionis sitim, S. In alterā partē qui peccant?

A. Qui

A. Qui inedia immoderata & actiones mentis impediunt, & corporis bonam habitudinem planè corrumpunt. M. Huiusmodi hæc sæcula paucos proferunt: plena nimirum comedonibus. T. e. ... alter vestrum quæsiuit, bene ac ter respondi. ... erit suum præmium.

PROGYMNASMA

VICESIMVM QVARTVM.

Tempus, & modus ludendi.

PATRVVS, NEPOS.

PATRVVS. Modestix ac temperantix munus antiquissimum est coercere moderarique voluptatis appetitum. Quo fit, ut in eius explanatione, cum officia traduntur, de ludo etiam & ioco præcipiendum videatur (siquidem voluptates sunt) quando illis uti fas sit, & quatenus. N. Perlubens de utroque te disputantem auscultauero : tua enim oratione
nihil

nihil eruditius, nihil etiam, (nec id auribus
 do)limatius atque facundius. P. Ludo perin-
 de vti conuenit vt medicina, vt sono, vt quie-
 tibus cæteris. N. Strictim tu quidem & sum-
 matim. Sed explica quod inuoluisti, amabo
 te, mi Patruæ. P. Quis appetit quietem, & cui-
 nam ea dulcis est? N. Ei opinor, qui multum
 laborauit. P. Quis somno suauissime fruitur?
 N. Cui lassitudo omnia membra tenet, cuiq;
 medullam perhibet, qui Plauti sermo est. Tūc
 enim verè fessos sopor irrigat artus. P. Medi-
 cinam porrò qui expetunt? Sanine, an mor-
 bum vel habentes iam, vel metuentes? N. Et
 qui ægrotant, & qui se ægrotaturos ti-
 ment, accersunt medicos. P. Sic ludus ioc-
 usque tum est haud aspernandus, cum graui-
 bus serijsque rebus, officioque nostro satisfe-
 cerimus; quam rem fatigatio animi & corpo-
 ris consequitur, quibus succurrendum est. ve-
 lut medicaminibus, venit somno, velut quie-
 tibus alijs. N. Teneo quando ludendum: de
 modo seu mensura quaero. P. Inter ludendum
 immoderato impetu motuque animi turbu-
 lento abstinendum est, vt scilicet ne nimis om-
 nia profundamus, elatiq; voluptate in tur-

pitudinem aliquam delabamur; in lites, in inimicitias, in vulnera, in cædes etiam. Nā quia nec pueris, quoties volunt, ludendi potestate, nec quod vis ludendi genus concedimus, sed id quod ab honestate nō recedat, oportet profectò in adolescentum quoque, non virorum ac senum iocis lud s̄que duntaxat ingenuitatis, & honestatis lumen elucere. N. Non igitur eos commendares, qui frequenter totoque pectore ad lusum incumbunt. P. Quis id quidē possit? qui crebrò ludit, non indiget ludo, quoniam causam ludendi non habet, de qua supra diximus, & voluptatem tantummodo consecretantur, quod *ἡπικέρειν* est. Quin autem se profundit & immodestus est, modum ac limitem transit, & vterque fit intemperans. Illud antiquum; ne quid nimis, hic quoque seruandum est. N. Iam, si placet, de officijs ludentium age, nam hoc deinceps sequitur, vt putō. *Ἔτι* quemadmodum putas, sequitur.

PROGYMNASMA

VICESIMVM QVINTVM.

Officia ludentium.

I I D E M.

PATRVVS.

PATRVVS. Quæ dicturus sum, eorum aut pleraque, aut omnia à paucis obseruari au-
tumo. N. Credo equidè, nec vana fides, & ideo
ipforum lusus laude carent. P. Qui pertina-
ciam adhibent, qui fraudibus lusores circum-
ueniunt, rixantur, mentiuntur, illi ad impo-
nendas vicissim graues iniurias se se armare
quodammodo, extimulareque videntur: ne-
mo siquidem fallacijs, dolis, conuitijs, contu-
macia secum agi vult, & longè præstat vinci,
quam vincere huiusmodi artibus. Sicut Socra-
tes affirmabat, meliores esse qui acciperent,
quam qui facerent iniuriam. Et Plutarch. Nō
tântum egregium est icire vincere, sed etiam
posse vinci pulchrum est, vbi victoria est dan-
nosa. N. Pueri, in quibus existere solet insatia-
bilis victoriæ cupiditas, agrè deuitant hæc vi-
tia, & difficillimè sibi temperant, quin alter-
natim decipiant, aliquid inter se litigij con-
trañant, vanitate in orationis adiungant, &
ira exuperante (quam comprimere propter a-
nimū, qui eos regit infirmum, non possunt)
vnguibus in faciem inuolent. P. Quædam offi-
cij præcepta debent ac possunt tradi quam-
uis pueris, quæ si non seruent, virgarum pœ-

nis subijciantur. N. Expertæ virtutis remediũ hoc est, pellendisq; puerorum morbis efficaci. P. Qui ludicrorum certaminum arbiter & iudex deligetur, ei sententiam fereti adnerfari ac reclamare non oportet. Si quãdo cum fodalibus imperitioribus ludũ susceperimus, eosq; propemodum vincere possimus, cogitò cedemus illis nonnunquam triumphum, vt se quoque nonnihil profecisse cum putauerint, fiant alacres, & nos alacriores reddant. N. Id obseruauit cum coæuis meis sapius, & nunc cum adolescentibus adolescens obseruo. P. Optimum est. N. Tamen quo quisque imperitior est, hoc illi amplius à ludo refugiedum existimo.

*Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis
Indoctusq; pilæ, disciue, trochiue, quiescit,
Ne sibi & risum tollant impune coronæ.*

P. Immo enimvero tanto magis lude, quoniã nisi vsu & exercitatione peritia non acquiritur. Ille tantum ludere vereatur, qui nihil didicit. N. Ingenuum est, magis animi, quàm lucelli causa ludere: quod cum quaritur, difficile

est

est tueri modestiam. Lucrum nūquam satiat;
 atque plus est in ea appetitione frangenda ne
 gotij. N. Non ergo laudas, cū pecunia in lu-
 do deponitur, quam victor sibi tollat. P. Non
 laudo. Quod si pueri nummulos deponant,
 multandos verberibus pronuntio. N. Quāc-
 rem verberibus? P. Nam cū ij defecerint, pa-
 rentibus furantur denuo, vt sumptus in ludū
 suppetant. Nuces, globuli, & similia sint pro
 quibus certent. Non errant, qui indolem in
 ludo perspici scripserunt. Ego verò etiam vi-
 ros inde cognosci aio, & commédatione pro-
 sequendos, qui semetipsos continere norunt,
 & quidquid illiberale est, remis ac velis fu-
 giunt. N. Fortior est qui se, quàm qui fortissi-
 ma vincit. P. Optarem adesse ludis puerorum
 pedagogos, magistros, aut maiores natu, quos
 reuereri & metuere cogerentur vt proinde ni-
 hil parum decens, nihil petulans & poena ex-
 piandum committerent. Illud item a quous-
 dam rectè præcipitur vt dum ludunt, latinè
 loquantur, certa in eum animaduersione de-
 creta, qui vulgari sermone vsus fuerit. Hanc
 ad rem conducet plurimum, si præceptores
vocabula simplicia, & loquendi rationes ac
 I 3 phraes,

phrases, ad quodque ludi genus pertinentes
 ipsis explicauerint. N. Nusquam eoque barba-
 re, inquinatæque loquentes audio pueros no-
 stros, quàm interludendum: vt non tam im-
 perandus illis, quàm vetandus sit latinus ser-
 mo. Vtilius enim tacere omnino, quàm adedò
 scædè garrere dicam, an grunire? P. Quid mi-
 rum? nemini sollicitudini est, vt propriè ac
 Romanè loquantur. N. Video in multis ad-
 monendos, ac docendos ipsos Doctores. P.
 Cæci cæcos ducunt. N. Aliæne restant officia?
 P. Etiam, restant quædam. N. Eia adiunge. P.
 Vt ludas cum notis. Etenim cum ignotis lu-
 dere, nec iucundum est, nec tutum. N. Vti af-
 firmas, sic est omnino. P. Sint item collusores
 belli, humani ac probi, cum quibus periculum
 non sit, ne litiges: ne aut illi tibi, aut tu illi di-
 cas quod altius in pectus descendat, quique
 deuotionibus, blasphemis, & obscænis dictis
 abireant, ne quid contagionis ad te perue-
 niat. Ipsum præterea ludi genus tibi, colluso-
 ribus spectatoribusque sit cognitum, vt ex om-
 ni parte voluptas capiatur. Nec nulla spon-
 sione, nec magno ludito: illud fatuum est; hoc
 sollicitat & perturbat animum ludentis, & si
 victus

victus fuerit; magnopere excruciat. N. Nescio quomodo maroni est vel nuces, vel ligulas paucas ludendo perdidisse, ne dum vitulam, quæ bis venit ad mulctram, binos alit vberè fatus. P. Postremò tam diù ludes, donec animū ad grauiora & seria reparatū sentias. Non enim ad ludum & iocum, sed ad seueritatem potius, & ad quædam studia grauiora atque maiora facti sumus, vt præclarè dictum est à Cicerone. N. Relinquitur iam (vt erat propositum) quartum quæsitum, qui lusus minimè exercendi. P. Commemini.

PROGYMNASMA
VICESIMVM, SEXTVM.

Lusus auersandi.

I I D E M.

PATRVVS. Verecundum ac liberalitèr eductum adolescentem ab illis lusbis refugere oportere, quibus infamię nota iniusta est, ex

I 4 ante-

antegressis disputationibus disci potuisse opior. N. Aquibus istis? P. Alearum, siue tesserarum, & chartularum pictarum. Latrunculorum ludum (vulgò schachorum) inuenio damnari, ac reijci à nonnullis, quanquam vsitatissimus est, placetque multis, de quo Hieronymus Vidas poeta eruditus & elegans libellum fecit. Nihil aiunt habere iucunditatis, constare quidem ingenio, sed ideo literatis minus idoneum, quod mètem studijs iam defatigatam, magis cessatione recreare, quam nouo meditationis labore grauare oporteat: & tēpus quo nihil sit pretiosius, ea ludi vanitate ineptè cōsumi: esse inuentum hominum nimis inertium, & ab otiosissimis frequentari. Hæc illi dicunt. N. Quod tuum est iudicium? P. Ego rē in medio relinquo: caret certè ignominia, & principibus etiam viris non improbatur. N. De alea velim aliquanto vberius differas. P. Alea iuocis a Palamede Nauplij filio apud Troiam in castris ad militum otium oblectandum excogitatus putatur. Quidam hunc Palamedem latrunculorum auctorem prodiderunt. Plato scribit Theut priscum quendam Deum talos & aleas inuenisse. Herodotus autem

tem libro 1. Lydijs hoc iuuentum tribuit. Interdictum olim huncce ludum Romæ fuisse indicat Horatius.

— Iudere Doctior,

Seu Græco iubeas trocho,
Seu malis vetita legibus alea.

Ulpianus quidem libro Pandect. X. titulo, de aleatoribus, eiusmodi prætoris edictum producit. Prætor ait, si quis eum, apud quem alea lusum esse dicetur, verberauerit, damnæ ei dederit, siue qui eo tempore domo eius subtractum est, iudicium non dabo. In eum qui aleæ ludendæ causâ vim intulerit, uti quæq; res erit, animaduertam. Illud, vim inferre. Paulus Iurecōsultus sic interpretatur. Cogere ad lusum vel ab initio, vel victi dum retinent. Sapientibus & literatis, viris semper odio fuit hic ludus. Plato adolescentem alea ludentem videns cū increparet, & ille: ob rem tam paruum me obiurgas? At consuetudo non est res parua, subiicit Plato. Nolebat vir singularis in consuetudinem veniri ea in re, quam iudicabat vitiosissimam. Nunquãne audisti illud: Opti-

mus aleator est nequissimus? Et illud: quanto melius, tanto peius? N. Millies. P. Cum impudicis & ventri, deditis coniungit aleones Catullus, ut ex societate hominum præstantiam perspicias.

*Quis hoc potest videre? quis potest pati,
Nisi impudicus, & vorax, & alco?*

Et Nævius apud festum: Pessimorum pessime, audax, ganeo, lurco, aleo. Cicero item 3. Off. cum mendacibus, furacibus, ebriosis aleatores nominat. O genus lusorū nobilissimū. Quid talibus audacius, quid impudētius, quid in Deum atque homines execrationibus iaculandis exercitatus? Domitianus Imperator, quoties occupationibus se relaxasset, ludebat tessera. Usque adeo cæteræ iucunditates illi fordebant. Nero immanis illa bellua, in singula puncta, necio quot aureorum millia constituisse dicitur. O aleam pretiosam, vereque auream & argenteam. Fuge, mi fili, hoc turpissimum genus ludendi, siquidem ex re consultas tua. N. Et fugi, & fugiam quasi pestem quãdam. Qui præter hos vitandi sunt? P. Sortium
ac di.

ac diuinationum, quibus lethalis noxæ piaculo homines obstringuntur; homines, inquam, malè frugi, quos illa recreant. N. Non possum quin exclamem. Facile hîc plus mali est, quàm illic boni. P. Funa nbulos, gesticulatores, duellatores, moriones in ordinem aleorum referre licet.

PROGYMNASMA
VICESIMVM SEPTIMVM.

Formula bene precandi.

DIDASCALVS, BERNARDINVS, CÆCILIVS, FVSCVLVS.

DIDASCALVS. Formulas illas, quibus alicui, aut aliquibus latinè, moreq; Christiano bene precari possumus, mihi recitate. Bernardine. B. Hè præceptor. D. Quibus verbis peregrè abeūti, seu in viâ se dāti optares prospera? B. Istis? *Hoc iter felix faustumque tibi sit.* D. Aliter. B. Faxit DEVS, vti saluus & incolumis reuertare. *Bene prosperèque istuc tibi itineris eueniat. Angelus Domini te per hanc viam comitetur.*

D. Qui-

D. Quibus peregrè redeunti? B. Optatus mihi & charus accidit tuus iste reditus. Reditione tua multum me exhilaratum sentio. Quod sanus reuerteris, gaudeo. Deo sit laus, qui te firmum valentemq³ nobis restituit. Tua reuersione etiam atque etiam lector. D. Prudentibus & cœnantibus bene precare Cæcili. C. Escam potumq³ vestrum DEVS benedicat. Sit vobis hoc prandium seu cœna salutaris. Utinam istæ epulæ conducant vestris corporibus. D. Ad te mox redibo Bernardine, si Fuscule interrogauero. Age Fuscule, quid dices ægro-tanti, quod audiat quàm libētissimè? F. DEVS OPT. MAX. tui misertus, valetudinem tibi redintegret. D. Dic reliqua, nam plures recordor me dictasse vobis. F. Ab hac febre, ab ista colica, ab isto morbo liberet te Christus, qui sanauit omnē languorem. Christus IESVS Dei filius, te famulū suum sanare dignetur. Cælestis ille medicus te curare pro sua misericordia bonitateq³ velit. Auctor & largitor vitæ tibi vitam proaucat. Ex ista agrotatione Dominus noster IESVS Christus te clementer eripiat. Medicinam malo tuo faciat misericors Dominus. Leuare dolores tuos, & depellere morbū istū dignabitur omnipotēs pater. D. Sat multas. Quid sternutanti, Bernardine? B. Deus te seruet sit saluti.

suti. D. Nihil aliud? B. Nihil quod sciam, aliud dixisti in hoc genere. D. Propinanti seu bibenti? B. Sit saluti, profit, proficiat, conducat, quæ vulgi sunt. Sit fœlix haustus, sit salubris potio, bibe salutem. Accipio perlibenter. D. Diem & noctem? B. Hic tibi dies candidus illuxerit, fœlix procedat tibi hic dies. Hæc nox tibi commoda transigatur, prosperam, placidam tibi istam noctem precor: somnus tibi placatus contingat. D. Si quis vxorem ducturus sit domū, qua ratione precabimur bona Cæcili? C. Matrimonium tibi Deus superiq̄, omnes fortunent. Nuptias istas Deus sanctificet. Quod tibi sempiternum salutare sit procreandis liberis. Quod Raguel Tobie iuniori, & Saræ filie coniugio copulandis, idem ego tibi tueque precor. Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob vobiscum sit, & ipse, coniungat vos, impleatq̄ benedictionem suam in vobis. D. Optato aliquid boni honorem adipiscentibus, Eusebio. F. Hic honor tibi perpetuus sit. Deus hanc gloriam, istud decus tibi perpetuum faciat. Hunc honorem Deus tibi conseruet atque augeat. Gratulor tibi honore isto, Deus faxit vt eo dignus maneat. D. Opus quodpiam aggredienti. F. Quod bene vertat. Quod fauctè fœliciterq̄ cadat, eueniat. Tuis cœptis adsit Deus. Cœp

pto aspiret IESVS. Deus in cœpta tua ad exitum felicem perducatur. Deus hunc laborem tuum fortunet. D. Nouo anno ineunte, quæ verba bona dicemus? F. Hic annus tibi faustus procedat. Viue hunc annum sanus & incolumis. D. Nihil est præteritum. Amo vos multum de memoria & diligentia.

PROGYMNASMA
VICESIMVM OCTAVVM.

Missæ sacrificium, & instrumentum sacrum.

MACARIVS, SEBASTIANVS, VICTORINVS.

~~MACARIVS.~~

*Cùm tua peruideas oculis malè Lippus inunctis,
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum,
Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius?*

S. Eho, in me istos versus, de Satyra (si ritè recorder)

cordor) an in Victorinum? M. In te. S. In me?
M. Dixi. S. Haud equidem auspicatò huc me
attuli. Quid hic sibi vult? M. Quid vult? Te ad-
monere, vt antè trabem de oculo tuo, quàm
festucam de alieno. S. Videlicet hoc insinuas.
Quoniam paulò antè culpas tibi quasdam ex-
probauerim; quod ad rem diuinam tardius
nonnunquam accederes; quod sacris aliquan-
do nondum absolutis furtim te proriperes;
quod susurrationibus vicinos impleres, haud
prudenter, nec humaniter me egisse, vt pote
qui plura offenderim. M. Bene augurare, & te-
stem laudo Victorinum, quàm tu interea dū
sacra fiunt, egregius sis & spectatu dignus. V.
Testimonium mihi Macarius denuntiat, vt
audis, testimonium in te dicam. S. Res de com-
pacto geritur, & in caput meum insidiæ com-
ponuntur, in me isthæc faba cuditur. Hoc cine
placeat? M. Tu vt te in fontem culpaq; vacuum
haberi postules? S. Remotior su aderrat, quã
vterque vestrũm. V. Tunc istuc tanta confidẽ-
tia? S. Verum est, veritas liberè proloquẽda est.
V. Cõmemorabimus igitur honoris tui caus-
sa, quas virtutes tuas, morũq; elegantias tẽpo-
re sacrorũ obseruauerimus. S. Vos, & quod &
quantum

tum libuerit commemorate, nihil interdico: ego deinde credam quæ voluero. M. Centum testibus te coarguam, si negaueris. S. Titium, Scarabæi umbræ. Me solere in templis aut facellis adesse ad sacrificium festis ac non festis diebus pro certo noui. V. Id non damus vitio, laudi potius. S. Hoc etiam certo certius est, me adesse corpore ad omnem modestiam religionemque composito, nec, ut vos, circumspicere. M. Hoc secus est, habes caput versatile, & curiosè oculos huc illuc iactas. S. Semel, si fortè, in hebdomade. V. Semel? In vna missa vicies. S. Prò superi, quid est mentiri, si hoc nō est? M. Amabo, num hoc quoque inficiabere, te incubare sedilibus, & vnum duntaxat genu humi figere, quales Iudæi CHRISTVM per ludibrium adorantes pinguntur? hoc utique refugeres, si tot Angelorum myriadas præsentis astare facienti cogitares. S. Si quando in durum & rigidum lapidem incido, cum puluillo & chirothecis, quas subijciam more vestro, caream, tum cogor mutare genua, præsertim vbi sacrum est longum. V. Quid lōgum? Post recitatum Euangelium procumbitur primum ingenua. S. At manemus nixi genibus,
donec

donec sacerdos ad populum conuersus, subla-
 ta manu figuram crucis expresserit, beneque
 precatus eum dimiserit. M. Est vnus horæ quar-
 ta pars totum illud interuallum. S. Quando
 canitur musicè, est vnus horæ propemodum.
 M. Cur non pudet? fœminæ hoc factitant. S.
 Viri tamen, quos me imitari honestius est,
 hoc non factitant. Fœminarum mores nihil
 moror. V. Vt inuitus genibus iste nititur? M.
 Quæ sunt tuæ preces? S. Rosarium, quas tu nu-
 perrimè nescio quo auctore fretus, t̄phæras
 precatórias appellabas; tam bellam latinita-
 tem stupefcente Nizolio. M. Tu, si displicet,
 ne vtare: interim exhibe Rosarium. S. Nolo.
 V. Nullum habet; quid tu caluū vellis? S. Me-
 cum non tuli, domi reliqui. An ego tanquam
 monachus de cingulo suspensum circumfer-
 rem? V. Non hoc iubeo, sed vt alij, in sacculo
 sub tunica gestares. S. E libello quoque preca-
 tionibus operam dare conceditur, aut medita-
 ri quippiam de Passione Domini. M. Nunc
 aliquid dicis. Eia, de Passione. Veruntamen in
 solenter ac rarò in manibus tuis libellū ani-
 maduerto. Virgilium quidem abhinc triduū
versabas ac fortassis cum poeta Musam, aut

Aeolū cū Iunone orabas. V. Aspexi cū Æsopi
 fabellas legerer. S. Hoc demū est aspectu vaga
 ri, & foris oculatū, domi cæcū esse, ad aliū co-
 gere medicos, ipsū scatere vlceribus. M. Casu
 fit, vt quis interdū circūspiciat, aliorūq; inep-
 tias intueatur. S. Nū aliud est, quo me accuses?
 V. Est. S. Quid ergo est? V. Cū nomē IESV aut
 MARIÆ pronuntiatur, non inclinas genu, nī
 si rarissimè. M. Hoc verè rusticanum, non vr-
 banum est. S. Falsum est. V. Non falsum est,
 sed rusticanum est. S. At ego dico illum & te
 falsum loqui. An vero credis nihil notasse
 me, quod tibi iustè exprobrem? V. Mihine?
 S. Ita. V. Mihi ne? S. Tibi ergo. V. profer
 si audes. S. Per dies proximè elapsos quis Sa-
 cerdoti sacris operanti ministravit? V. ego. S.
 Tenes artem? V. Melius quàm tu & Macarius.
 M. Cane ne cum dixeris malè, peius audias.
 V. Quod res est affirmo. Nam tu nescis no-
 lam, seu tintinnabulum pultare, cūsi hostiā sa-
 lutaris sublimè tollitur; & ille cereos non di-
 dicit emungere. S. Sed heus, quādo tu hester-
 no die in simpulo, seu ampulla aquam pro vi-
 no porrexisti, lectāque epistola A M E N res-
 pondisti? quis lapsus fuit? linguæ an me-
 moriæ?

moriæ? V. Non recordor huius solęscismi. M.
 tam citò oblitus? at illud, puto, non effluxit,
 quod cùm sacrosanctam hostiam supra ver-
 ticem attollere Sacerdēs pararet, tu facem
 non accenderis. Aspergillum præterea, seu
 lustricum asperforium incommodè prabes,
 aquiminium seu sitellam æneam cum lustra-
 li aqua malè sustines. Creabimus te edituum,
 si vis; magis enim idoneus esse nemo potest,
 claret hoc. V. Irritavi crabrones. Quo in lu-
 do eruditi estis vos? M. Magister nos aptè
 instituendos curavit: quid quaris? V. Si quod
 pretium dedistis, facite vt restitatur, siqui-
 dem imperitè videmini instituti. S. Mittra-
 mus hanc litem, & pro se quisque det ope-
 ram, sacra peragentibus scitè, civilemque in
 modum inseruire; quæque in audienda mis-
 sa obseruandà sunt, obseruet in posterum di-
 ligentius. ~~Dotés ne nobis ennumerare. Victo-~~
 rine, quę Sacerdoti ad liturgiam opus sunt?
 V. Facillimè. M. Arrigimus aures. V. Vos
 fortassè aliquid à me vultis discere. S. Non,
 sed te docere, vbi hæsitaueris: nos quip-
 pe ista pridem scimus. V. vt vt sit, non me
 pigebit documentum dare sedulitatis meæ: ta

men ea conditione, vt quæ petiuero, vos etiã reddatis mihi memoriter. M. Habebis id. V. hoc intuper oro, vt Ciceronem, Lium, & alios latinitatis architectos ab istis liminibus, tanquam profanos arceatis: hoc est, ne me cogatis ex eorum arculis omnia fumere. Nã ubi res aliqua non fuit, quo pacto nomen eius extare potuit? Similitudo quãdam rerum veterum ac nouarum, & in hoc, & in alijs permultis generibus efficit, vt non pauca latinis vocibus afficere possimus. S. Quin dic modò. V. Epomidem lineam appello, quod superhumerale vulgus Clericorum. Sequitur alba, & subauditur vestis. Hęc est illa lintea, & prælonsa ac laciniosa tunica, manicis laxissimis, quã sacrificaturus induit, illiusque vestis gerit imaginem, qua CHRISTVM Herodes contumeliosè, vt fatuum operuit. Cingulum flagella significat Manipulus: id est fascis illa in sinistro brachio, funes, quibus ad columnam est alligatus. Stola laqueos collo eius iniectos, cū ab vno iudice ad aliũ raptaretur. Casula, purpuram, quam milites eidem in prætório circumdederunt; quod vestimentum cruce à tergo ferè insignitur. Ea quid moneat, nimis est

mani-

manifestum. S. Cogitandum subijcit sanctam illam ligneamque crucem, in qua tribus clavis affixa mundi salus pependit. Tu hæc mysteria in commentario aliquo legisti. V. Et legi, & explicationes istas audiui à magistro puerulus, cum rudimenta fidei nobis interpretaretur. Locus ubi se vestiunt sacerdotes, & sacra supellex reponitur, à quibusdam vestiarium, communiore voce sacrariū nominatur. Etiā dici poterunt templi penetralia, & adyta, Sacristiam qui nominat; nulla necessitate loquitur barbarè. M. Procede ad reliqua. V. Opus est item calice, opus patena (sic enim maluerūt, cū tamen sit patina; & rectè, quia ipsa hostia sanctissima cibus est, & cibus dicitur: Caro mea verè est cibus) Calici quadratum, sed duratum, & linteum tegumen imponitur, pallā vocant. Ad eum præterea & os extergendum adest quasi sudariolum, quod purificatorium dicunt. Operitur calix velo serico, byssino, aut alioqui non abiecto. Expanditur item super aram corporale, linteum filo subtilissimo; quo admonemur illius mundæ sindonis, qua corpus Domini exanime inuolutum scribitur. Id in theca reponitur. Longus sim nimiū,

si singula declarem quid velint. S. Non requirimus. V. Adhuc opus est hostia, è similagine seu triticea farina, opus est aqua, vino, libro missarū, cui missale nomen fecerunt. Ille quoque Pontificalia, & Agendas vocant, Romano vocabulo rituales libri nominabuntur, ut omnes sacre cęrimonie, ritus. Vasculum, vnde populo Eucharistia promitur, ciborium, à genere poculi capacissimo, cui simile est. Id aurea plerumque, seu bōbycina pallula, siue chlamyda cōtegitur. Quid amplius à me desideraris? S. Pręstitisti: quod volumus, & placuisti. V. Dic tu Sebastiane ex pactis & conuentis de ara seu altari, S. In altari, cui palla prędeditur, artificio quodā plerūq; elaborata, sunt cādela brā, stannea, lignea, alabastrina, ænea, argentea, inaurata, quibus infiguntur cerei flauī, cādidi. Item imagines, signa, statuae, icones, sigillaria, simulacra (quanquam hoc verbi, ut sc̄ipturę, iacta scripturę, & Ecclesiasticī Doctores ad gentium idola semper transferunt: vti etiam fanum & delubrum potius de Ethnicis, quàm de Christianis templis, ut vsurpentur mos vetus obtinuit.) Est autem à simulando ductum, quòd simulet & imi-

tetur

tetur veritatem corporum. M. Quid volunt
 figillaria? S. Imagunculae, statuæque cubita-
 res aut palmares sunt, fusili opere de metal-
 lo, seu tomento & serico compositæ. Suppe-
 daneum quod statuarum pedibus subiectum
 est, & basis ipsa. Tegitur item ara velis tribus.
 Qui autem pannus lineus in medio, unius
 cubiti & semis latus, duorum longus, inter-
 dum extenditur, substratorium à substernen-
 do dicitur. Ad hæc in altaribus Sanctorum
 ossa, cineres, quæque nomine reliquiarum
 intelliguntur, in thecis & vasculis proponi
 solent. Flores etiam in ampullis testaceis, cu-
 preis, & argenteis, ad ornatum. Nihil me
 arbitror prætermisisse. M. Quid à me? V.
 Cætera quæ ad Sacerdotem pertinent. M. Li-
 ber Sacerdotis, unde preces horarias facit,
 appellatur breuiarium: ducta voce à Iurecon-
 sultis, apud quos breuiariæ rationes dicuntur,
 in breuiariū, hoc est, epitomam, & compendium
 contractæ; ac proinde breuiarium est epitome.
 Et quid hic aliud est, nisi sacrorum librorum
 quædam epitome? Utitur hac voce Suetonius
 in Augusto, pro summario siue compendio.
Fecit & breuiariū, inquit, totius imperij, quan-

tum militum sub signis vbique esset, quantū pecuniæ in arario & fiscis, & vectigalium residuis. Item Plin. lib. 18. Verūm vt pariter omnis culturę breuiarium peragatur. Linteus ille amictus & candidus, seu amiculum album, rugosum siue striatum, ineptè superpelliceum appellatur; nullæ sunt ibi pelles. Sacerdotes eo indutos quidam candidatos, albatos & linteatos nuncupauerunt. Deinde Sacerdotes quidam sunt Curiones (barbaris Curati siue Parochi) templum & cætus hominum ipsorū auctoritati subiectus Parochia, seu Parœcia. Ordines Clericorum, per quos ad Sacerdotium ascenditur sunt Ostiariorum, Exorcistarum, Lectorum, Acoluthorum, Hypodiaconorum, Diaconorum. Sacerdotis est sacra facere, thus adolere, Arcula in qua thura seruantur acerra; vas vnde fit odorata suffitio, thuribulum nomen habet. Est item officij eius Eucharistiam distribuere, ~~conuersiones~~ excipere, moribundos sacro oleo perungere, baptismo seu sacro fonte infantes aspergere, matrimonio nubentes coniungere. Initiatio, seu sacrorum ordinum collatio, chris-matis vnctio Episcopi ac Suffraganei est, quem initiatorem lice-

PROGYMNASMA

VICESIMVM NONVM.

Catechismus.

HIPPOLITVS, VITALIS.

HIPPOLITVS. Lætus sum. V. Quam obrè?
 H. Quia didici. V. Quid didicisti? H. Catechismum. V. Totumne, & ad verbum? H. Totum, ad verbum. V. Quî tam breui spatio libellum paginarum adeò non paucarum? H. Diligentia quid non vincit? eam mihi subsidio comparavi. V. Atqui nec ego segniter ad hoc ipsum incubui, tamen vix dimidiatum comprehendi: itaque animi valde discrucior. H. Fortassis memoria non perinde vales. V. Hæc caussa est, vti conijcio. Quâdo reddemus ex memoria? H. Perendie ante meridiem, ita iussit Præceptor nobis renuntiari. V. Interea discam plurima. H. Nō me superabis, V. Quid

ita

ita verò? H. Quia post finem quò ego perue-
ni, restat nihil. V. Intelligísne totum? H. Immò
etiam. V. Reliquum est, si & memòria tenes,
& probè intelligis, vti secundum eius doctri-
nam vitas. H. Vitam, Deo iuuante. Et tu, quã
uis non teneas, nihilominus decem præcepta
custodire debes, & alia quæ ibi mandatur, quæ
ad duo capita rediguntur: declinare à malo, &
facere bonum. V. Scio nobis Catholicis tempe-
randum à vitijs & criminibus, studendumque
virtutibus, & fidem sine operibus esse mor-
tuam. H. Incitauit me quoque permultū ge-
nitor, qui, si scirem perfectè, non vile præmiū
mihi se daturum appromisit. V. Quod? H. Pal-
lium nouum panni optimi. V. Satis honestū
magnumque præmium. H. Quid tu expectas?
V. Præter laudatiunculam à præceptore nihil,
si sciuerò; præter verbera similiter nihil, si ig-
norauerò. H. Vtraque merces sua mercede cõ-
digna est. Sed vis te audiam prius, quàm in
gymnasio recites. V. Admodum. H. Vbi? V. Do-
mi meæ. H. Quo tempore? V. Cras post meri-
diem, cum scilicet à studijs erit otium. H. Ac-
cedam igitur ad te? VITALIS. Accede.

PROGYMNASMATVM

QVÆ HOC PRIMO LI-
bro continentur.

EX PRIMO VOLVGINE

PRO SECVNDASCHO-
la Grammaticæ.

1.	Filius paruulus à matre Magistro cõ- mendatus.	Pag. 1.
2.	Elementorum conformatio.	5.
3.	Silentium, & attentio.	7.
4.	Suggestio.	9.
5.	Accusationes.	11.
6.	Colloquium in schola.	16.
7.	Mutuatio calami.	81.
8.	Frustratio petiti atramenti.	19.
9.	Comparatio nominum, verborumque coniugatio.	21.
10.	Nomenclatura.	23.
11.	Iterum nomenclatura.	26.
12.	Temeraria suspicio.	28.
13.	Somnus in gymnasio.	30.
	14. virtus	

14.	Virtus in teneris.	32.
-----	--------------------	-----

Ex 2. volumine.

15.	Cubitum discessuri.	35.
16.	Salutatio matutina.	37.
17.	Consecratio mensę.	39.
18.	Gratiarum actio post epulās.	41.
19.	Proborum familiaritas.	43.
20.	A Deo actionum capienda primordia.	45.
21.	Malorum societas.	47.
22.	Minutiora peccata.	50.
23.	Libelli scurriles.	52.
24.	Ludus globorum.	55.
25.	Ludus turbinis.	58.

INDEX LIBRI SECUNDI.

PROSECUNDA SCHOLA
GRAMMATICÆ.

1.	Deductio pueri ad Magistrum, & primum examen.	60.
----	---	-----

157

PROGYMNASMATVM. 159

2.	Euntes in ludum.	64.
3.	Excusatio absentia.	67.
4.	Calami preparatio.	70.
5.	Elementorum conformatio.	73.
6.	Ortographia.	78.
7.	Serus in ludum aduentus.	81.
8.	Petitio iusus.	84.
9.	Explicationum repetendaru ratio.	88.
10.	Amisus, & promissus liber.	89.
12.	Charta in membranam confuta.	91.
13.	Litigium.	92.
14.	Hora producta.	94.

Ex 2. volumine.

15.	Se se vestibus exuentes, ac preces ante somnum.	95.
16.	E somno suscitati, precatio matutina.	100.
17.	Vestientes se, & renqua peragetes.	103.
18.	Mores in cubiculo, & in lecto.	106.
19.	Compositio corporis inter colloquendu, & consuetudines rusticana.	111.
20.	Instruere, & adornare mensam.	114.
21.	Qua ante cubitum.	118.

160	PROGYMNASMATVM.	
22.	Ministrare accumbentibus, & alia.	121.
23.	Temperantia in victu.	124.
24.	Tempus & modus ludendi.	128.
25.	Officia ludentium.	130.
26.	Ludus auersandi.	137.
27.	Formula bene precandi.	141.
28.	Missæ sacrificium, & instrumentum sa- crum.	144.
29.	Catechismus.	155.

FINIS.

(??????)

(?????)

(????)

(???)

(?)

(?)

VVLNERATVS EST
PROPTER INIQUITA-
tes nostras,

ATTRITVS EST PROP-
TER SCLERANOS-
tra, Esai, 53.

TOTA PVLCHRA ES
AMICA MEA,

ET ~~MA~~CVLANON
EST IN TE.

